TWEEDE PROEFNUMMER PRIJS PER LOS NUMMER FR. 2.— 23 DECEMBER 1934

Nieuw Vlaanderen

BIBLIOTHECA ABBATIAE TONGERLOENSIS

Algemeen Weekblad

IEDER MEDEWERKER IS VERANTWOORDELIJK VOOR ZIJN EIGEN BIJDRAGE

Wij mogen het jaar 1934 niet laten eindigen zonder dezen eenzame in den lande, dezen groote in de kleine Vlaamsche onderpastorie, ook de hulde van het pas gestichte « Nieuw Vlaanderen » te brengen.

Verschaeve en zijn IJzerjongens.

De soldaten die werkelijk het leven van den IJzer meemaakten, hebben moeite om uit die periode van modder en ellende beelden op te roepen die ze als een lieve herinnering mee door het leven dragen. Liefst van al denken ze maar niet meer aan dien tijd, en spreken en schrijven er maar zoo weinig mogelijk over. Grootsprekerij past beter in den mond van hen die van uit de veilige, bomvrije kelders, mijlen achter de gevechtslijn, een vijandelijke vliegmachine hebben hooren ronken of ook wel eens, als de wind gunstig was, het verre donderen van kanonnen hebben vernomen.

Heel anders wordt echter het geval als men ons vraagt iets te zeggen over Verschaeve in verband met de IJzerjongens, al zijn dan ook meer dan twintig jaar verloopen sedert de jongste menschenslachting een aanvang nam. Voor velen immers die uit den moordenden sector van Diksmuide zijn ontsnapt rijst bij het woord « Alveringem », uit den donkeren nacht der oorlogsverschrikking, het lichtende beeld op van den priester en mensch *Verschaeve* : een allerliefste herinnering uit den oorlogstijd.

En zij allen zullen het met ons eens zijn als we verklaren dat we bij den zestigsten verjaardag van den grooten kunstenaar ook hulde moeten brengen aan de groote ziel en het groote hart van den mensch zooals die zich openbaarden aan hen die meer intiem met hem kennis hebben gemaakt in dien tijd, en die, hoe verblind ze ook mochten geweest zijn door het scherpe licht van sissende vuurpijlen, zonder tasten den weg zouden gevonden hebben naar het huis naast de infirmerie te Alveringem, waar Verschaeve woonde. Hulde aan die groote ziel waaruit zooveel bekend schoons en groots is gevloeid ten bate van zijn volk, doch waarvan het schoonste en grootste : dat wat van hart tot hart werd gesproken, door de gelukkige bevoorrechten als een zoet geheim wordt bewaard. Hulde aan dat groote hart waaruit ontelbaren troost en opbeuring hebben geput voor hun mensch-zijn eerst en vooral, doch ook in hun strijd voor Vlaanderen, zijn taal en zijn zeden, zijn recht en zijn roem.

Zoovelen die het maar half verdienden werden onmiddellijk in den eersten roes der overwinning gehuldigd, geridderd en gelauwerd voor aan het vaderland bewezen diensten. Een man is er echter die nog niet officieel werd erkend als een van de beste dienaars van dit land ; een die in zijn stille eenzaamheid van « bachten de kupe » er zelfs nog niet aan gedacht heeft dat men hem ooit officieele eerbewijzen waardig keuren zou, en die toch in de harten van tallooze oud-soldaten van den IJzer, op een dankbaarheid rekenen mag waarbij alle officieele mooidoenerij verbleekt : de stille « pastor van te lande », waar de blauwvoeten vliegen, en dien we met ons heele hart herdenken willen bij zijn 60sten verjaardag.

Elders heb ik reeds aan den kunstenaar hulde gebracht. Hier zou het hart alleen moeten spreken bij dit heuglijk gebeuren. Doch, helaas, het hart is gebonden aan sommige dingen die ook nu nog niet kunnen gezegd worden. Er hebben zich in het huis van Verschaeve onder den oorlog zooveel dingen afgespeeld waarvoor de tijd nog niet gekomen is om er breedvoerig over uit te weiden. Dit weet echter zelfs het groote publiek : vele vlaamschgezinde jongens zijn bij hem troost en sterkte gaan zoeken in hun strijd voor het goede recht ; zooveel intellectueelen zijn bij hem hun hart gaan uitstorten over vernedering en verachting waarmede hun jeugdig idealisme van overheidswege werd bejegend ; zooveel anderen hebben bij den Alveringemschen onderpastoor aanmoediging gevonden als het hoofd strijdensmoe begon te worden te midden van de miskenning die over het algemeen het triestige lot was van hen die geen gewoon « kanonnenvleesch» wilden zijn, en die trots alles de suprematie van den geest over de stof, theoretisch en practisch, wenschten te handhaven. Waar zoovele van de beste krachten in dit land onherroepelijk dreigden verloren te gaan voor idealisme en ten ondergaan in het grofste materialisme, was het huis van Alveringem een steeds wijd openstaande toeverlaat, een geestelijk bad waaruit men weer verjongd voor den wachtenden kamp naar buiten trad.

Officieele miskenning heeft men niet alleen voor dat huis doch ook voor zijn bewoner voldoende over gehad onder en na den oorlog. Doch het moet hier openlijk worden gezegd : een van de grootste officieele dwaasheden onder den oorlog is geweest dat men dit huis heeft willen sluiten en verbieden, terwijl men de oogen sloot voor zooveel andere huizen die men had moeten grendelen ten bate van den zielenadel van ons volk. Men heeft de dwaasheid zelfs nog verder willen drijven : men heeft Verschaeve van de vuurlijn willen verwijderen. En al moeten we het doorzicht bewonderen van degenen die in laatste instantie daar een stokje voor gestoken hebben, we mogen hier nu wel zeggen dat men er niet wel bij zou gevaren zijn als men dit oorspronkelijk plannetje had willen doorvoeren. Onze jongens die zoo gewoon waren te waken over de veiligheid van den vaderlandschen bodem, waakten ook hier opdat Verschaeve geen letsel zou overkomen en ze zouden zich hardhandig, om niet meer te zeggen, verzet hebben tegen de verwijdering van hem dien ze als een vader beminden en voor wien ze door even heete vuren zouden gegaan zijn als hun dagelijksche vaderlandsche taak meebracht. Dit is een getuigenis dat niet velen van de officieel geëerden en gerespecteerden voor zich opeischen kunnen, en zeker niet de zgn. « veiligheidsdienst » van onder den oorlog. Onze jongens hadden Verschaeve lief, zoo lief dat ze voor hem, als het noodig had moeten blijken, de strafcompagnies van Auvours en de verbanning naar Cézembre zouden hebben getrotseerd.

Politieke beschouwingen komen bij een gelegenheid als deze niet te pas. Men heeft steeds ongelijk groote menschen van uit zoo'n klein hoekje te bekijken. Van welke gezindheid zij ook mogen zijn die Verschaeve aan den IJzer hebben gekend, zij zullen de laatsten zijn om den grooten mensch dien ze in hem hebben leeren bewonderen en liefhebben, met een anderen dan een grootmenschelijken maatstaf te meten.

(Zie vervolg op blz. 5).

NIEUW VLAANDEREN

Algemeen Weekblad

Administratie : DRUKKERIJ VAN MIERLO-PROOST, TURNHOUT.

Postrekening 412780, J. Van Mierlo-Proost, Turnhout.

Abonnementsprijs : per kwartaal : 20 fr. voor het binnenland, 6 Belga voor het buitenland ;

per halfjaar : 40 fr. voor het binnenland, 12 Belga voor het buitenland ;

per jaar : 75 fr. voor het binnenland, 22 Belga voor het buitenland.

Nieuw Vlaanderen verschijnt onder de hoede van het volgend *beschermend comité :* M. M. Prof. E. Collin (Antwerpen), Prof. Fr. Daels (Gent), Prof. A. Dumon (Leuven), Prof. G. Eyskens (Leuven), Dr. A. Goris (Brussel), Mr A. De Groeve (Brugge), Prof. L. Grootaers (Leuven), Dr. A. Van Huffelen (Antwerpen), Ir Fr. Maertens (Kortenberg), Prof. Fl. Van der Mueren (Leuven), Mr J. Muls (Antwerpen), Dr B. Pil (Oude God), Prof. L. Scharpé (Leuven), Stijn Streuvels (Ingooigem), Prof. E. Ulrix (Gent), Prof. H. J. De Vleeschauwer (Gent), Prof. H. J. Van de Wijer (Leuven).

Comité van redactie : Mr L. Bosmans, Prof. J. Cardijn, Mr E. Van Dessel, Prof. G. Eyskens, Prof. Fl. Van der Mueren, Ir A. Van Overstraeten, Dr F. De Pillecijn, Dr Th. De Ronde, Ir Fr. Schoorens, Prof. H. J. Van de Wijer.

Vaste medewerkers : Dr K. Van Acker (Gent), Mr P. Beeckman (Kortrijk), M. Boereboom (Brussel), Prof. Kan. A. Boon (Leuven), Mej. J. De Bruyn (Ekeren), Prof. E. De Bruyne (Gent), Prof. M. Van Caeneghem (Gent), Prof. R. Van Cauteren (Leuven), Dr V. Celen (Antwerpen), Dr E. Claes (Brussel), P. Collet (Antwerpen), Prof. F. Collin (Antwerpen), Mr J. Custers (Brussel), Prof. Fr. Daels (Gent), Dr O. Dambre (Gent), Dr A. Van Driessche (Sint Niklaas), Prof. L. Elaut (Gent), Dr V. D'Espallier (Antwerpen), Dr C. Godelaine (Luik), Prof. F. Van Goethem (Leuven), Dr M. De Goeyse (Brussel), Dr A. Goris (Brussel), Mr A. De Groeve (Brugge), Prof. L. Grootaers (Leuven), Dr. J. Grauls (Brussel), Prof. R. Guiette (Gent), Dr J. Vanderheijden (Leuven), Prof. C. Van Himbeek (Leuven), Ir Fr. Van Horenbeeck (Antwerpen), H. Hoste (Antwerpen), Dr L. Indestege (Brussel), Prof. A. Van Itterbeek (Leuven), Prof. Kan. A. Janssen (Leuven), S. De Jonghe (Luik), Dr R. Kreemers (Verviers), Dr P. Lebeau (Antwerpen), Dr J. Leenen (Gent), Dr J. Lindemans (Brussel), Dr R. Lissens (Leuven), Prof. E. Lousse (Leuven), E. H. Al. De Maeyer (Aalst), M. De Meyer (Gent), Prof. J. Van Mierlo, S. J. (Antwerpen), P. De Mont (Ninove), Mr J. Muls (Antwerpen), Dr Fr. Olbrechts (Brussel), H. Van Overbeke (Gent), Dr J. Van Overstraeten (Aalst), Dr J. Pauwels (Leuven), C. H. Peeters (Schaffen), Prof. W. Peremans (Leuven), Prof. O. Peters (Leuven), Dr A. Pil (Oude-God), C. Poupeye (Brussel), Prof. G. Reyntjens (Leuven), Dr L. Ryckeboer (Mechelen), Prof. D. Roggen (Gent), Dr E. Rombauts (Mechelen), Dr J. Rombouts (Antwerpen), Mr J. Rondou (Leuven), Dr J. Servotte (Brussel), J. Simons (Turnhout), Stijn Streuvels (Ingooigem), E. H. Dr Strubbe (Zelzate), F. Timmermans (Lier), Dr J. Uytterhoeven (Antwerpen), Prof. E. Ulrix (Gent), Mr J. Vermeulen (Gent), Prof. H. J. De Vleeschauwer (Gent), J. Vrancken (Antwerpen), A. Demedts (St Baafs Vyve), Dr R. Delrue (Leuven), U. Van de Voorde (Brussel), J. Jennes (Leuven), Ir P. Meeuwissen en Dr M. Langohr, Prof. G. Polspoel (Leuven), L. Swerts (Hasselt).

Uit de Katholieke Wereld

DUITSCHLAND.

THEOLOGEN IN DEN STORM.

Volgens de bladen melden, hebben twee Duitsche priesters, hoogleeraars in de katholieke Theologie te Braunsberg (Oost-Pruisen) een « suspensio a divinis » opgeloopen, m. a. w. de uitoefening van het priesterlijk ambt wordt hun ontzegd, en het schijnt wel dat Rome zelf de tegen hen ingevoerde aanklachten onderzoekt. Het geldt de professoren **Eschweiler** en **Barion,** die bij hun poging om het Nationaal-Socialisme te « doopen », al te veel aan den tijdgeest geofferd hebben. Het is op zijn minst een gewaagd ondernemen, de wereldbeschouwing van het Nazisme, sterilisatie-wet inbegrepen, te willen kerstenen.

De Bisschoppen blijken alleszins meer ruggegraat te hebben dan de theologen, en ze hebben geen blad voor den mond genomen, om de heidensche opvattingen, die zich al te veel over officieelen steun mogen verheugen, kordaat te veroordeelen. Een figuur als Kardinaal **Faulhaber** steekt torenhoog boven de branding uit.

Niet aldus de in het buitenland zoo gunstig bekende godgeleerde, **Karl Adam.** In het « Theologisch Quartalschrift » van verleden jaar, liet hij een artikel verschijnen onder titel « Deutsches Volkstum und katholisches Christentum », waarvan de aanhef klinkt als een hymne aan Bloed en Ras in den stijl van Goebbels. Het heeft niet mogen baten. Moeilijkheden van allerlei aard zijn aan den geleerden professor niet bespaard gebleven, en zijn aangekondigd vervolgartikel is nooit verschenen. Voor de hoogepriesters ván den Duitschen God volstaat het niet te schrijven over « Duitsch katholicisme », over de « verbondenheid met de Duitsche Moeder-Aarde », over het « gif van Versailles », over den « man waarin de gansche wezensaard van een volk, zijn angst en zijn hoop, zijn toorn en zijn trots, zijn « Hochsinn » en zijn heldenmoed, vleesch en bloed geworden zijn », indien men hier of daar laat doorschemeren, dat er toch nog zoo iets bestaat als christelijke deemoed en naastenliefde, dat de katholieke kerk een supra-nationale en goddelijke zending te vervullen heeft, dat de Staat niet de eenige bron is van het zedelijk goed, en — o afschuw ! — dat zelfs een Jood goed christen kan zijn. Staatsgevaarlijke stellingen, die Karl Adam officieele banvloeken op den hals hebben gehaald.

Hij schrijft over « Vleesch en Bloed van het Volk » als over een sacrament. Ons doet het aan als de beschrijving van een slagerij, en als een profanatie. Opportunisme tot op dezen graad heeft iets stootends, en is daarenboven, naar uit de ondervinding blijkt, volkomen nutteloos. Katholieke fierheid spreekt, ook in den storm, op een anderen toon.

Zelfs protestantsche fierheid toont meer zelfeerbied. De Luthersche Landsbisschoppen van Beieren en Wurtemburg hebben de knie niet gebogen voor het gouden standbeeld, door de zg. Duitsche christenen opgericht, en de Rijksleider heeft hen bij slot van rekening hun gang laten gaan: zij hebben hun ambtuitoefening hernomen.

De meest bekende theoloog uit de jongste protestantsche richting, **Karl Barth,** heeft evenmin over de nieuwe religie zegenformulen willen uitspreken, en hij heeft ten slotte aan dit verzet zijn loopbaan opgeofferd. Het kan wellicht onwaarschijnlijk klinken, doch tusschen Nazisme en Protestantisme, bestaat er, althans wat de algemeene geesteshouding betreft, veel scherper tegenstelling dan tusschen Nazisme en Katholicisme.

De vergelijking is gewettigd, vermits het Nazisme zichzelf de waarde van een godsdienst toekent, en, waar het mogelijk is, van staatsgodsdienst.

Die godsdienst is de leer van de « zelfverlossing » der menschelijke natuur door het bewustworden en uitspreken van haar wil om zichzelf te zijn ; hij is de machtsuitdrukking van den Noordsch-Germaanschen mensch, het volkomenste type van menschelijkheid. Aldus **Prof. Bergmann.** Het dogma van den zondeval is de groote dwaasheid geweest van de vorige geslachten, en niets is afschuwelijker dan schuldbewustzijn en nederigheid. Het nieuw geloof bewondert den krachtigen, reinen Germaan oprijzend

« freudig wie ein Held zum Siegen... »

Christendom daarentegen, is voor deze nieuwe profeten erfzonde, angst, boete, vagevuur, biecht en laatste oordeel, mitsgaders alle terneerdrukkende kuddegevoelens, en meest van al : lafheid.

Dit alles geldt inderdaad tot op een zeker punt tegen het protestantisme van Luthers geestgenooten. Nooit uitgewischte zondeschuld, overheersching van den boozen Geest in de wereld, is in dit donker, misvormd christendom als grondbeginsel gesteld. De zonde is sterker dan de mensch, en niemand vermag de overgeërfde persoonlijk opgestapelde lasten af te schudden. Zelfs de verlossing door Christus is enkel schijn, want zij bedekt en verbergt het bederf zonder ze weg te nemen. Van genezing is er geen sprake, alleen van het lijdzaam aanvaarden van Christus' gerechtigheid over ons. Gelooven is betrouwen dat God ons in barmhartigheid voor rechtvaardigen aanziet, terwijl we zondaars zijn en blijven. Blijde daadvaardigheid is hier logischer wijze uitgesloten.

Doch in het katholicisme is er geen spraak van duldzaam en kopgebukt verdragen tegenover het zedelijk kwaad, wel van overwinning op de boosheid, niet door eigen kracht, maar door Degene die van hierboven waarachtige sterkte geeft. Katholicisme is de godsdienst der juichende overwinning, die echter niet tot hoogmoed, doch tot dankbaarheid stemt. Wij, Roomschen, verachten de menschelijke natuur niet, wij gelooven dat ze door de zonde verzwakt is, maar tevens door de weergeboorte der genade in staat gesteld, een nieuw en vlekkeloos geslacht te vormen in Christus, strijdvaardig en zegezeker, maar deemoedig, omdat we niet uit onszelf, doch uit den heerlijken Stamvader van het vernieuwd geslacht, de kracht putten, die de wereld in liefde overwint.

Theologie heeft op de geschiedenis der volken meer en dieper invloed dan de meesten meenen. Het Nationaal-Socialisme is op meer dan één gebied een reactie tegen het sombere, tucht- en gezaglooze protestantisme. Maar zooals het meer gebeurt, gaat de reactie te ver. Zij grijpt over Luthers Hervorming, maar helaas ! ook over het historisch christendom heen, terug naar het Germaansch heidendom. Ze wordt breedsprakerig en kinderachtig van teugellooze rashoovaardij, en leidt tot collektieve verdwazing, als al te gulzig gedronken jonge wijn.

*
* *

SPANJE. — ONDER ROODE TERREUR

Negen dagen heeft de roode Republiek over Asturië en zijn hoofdstad Oviedo geregeerd, van 5 tot 14 Oktober. Negen dagen lang heeft de anarchie het leven van gansch een provincie in een beschaafd land lamgelegd, en meer dan negen jaren

zal het duren, eer al de puinen weer opgebouwd zijn, terwijl veel cultuurschatten onwederroepelijk verloren zijn gegaan.

Toen we 's morgens de krant opensloegen hebben we gelezen van priesters die met petrol overgoten, levend verbrand werden, en dergelijke gruwelen meer. We hebben een koude rilling over onzen rug voelen loopen, en aan een warme kop koffie onze emotie weggeslurpt. We worden uit Spanje, het traditioneel katholieke Spanje niet goed wijs. Weer zijn kerken en kloosters in nachtelijke vlammen opgegaan, doch dat kon de onverhoedsche aanslag zijn van een kleine, daadvaardige bende. Nu echter hebben de werklieden uit de kool- en ijzermijnen van Asturië gewoonweg alle gezag in handen gekregen, en een vreeselijke terreur georganiseerd, waartegen de regelmatige legers dagen lang, en met groote verliezen hebben moeten vechten.

Echte oorlogsoperaties in de Kantabrische bergstreek, waar de rebellen handig gebruik maakten van natuurlijke hinderpalen en kunstig opgeworpen barrikades, om den opmarsch der regeeringstroepen te bemoeilijken. En ondertusschen werden de openbare gebouwen, de kathedraal, de universiteit te Oviedo, met dynamiet in de lucht gejaagd. De mijnwerkers bleken buitengewoon onderlegd in het aanwenden van ontploffingstoffen. Verwoede gevechten in de straten, de inwoners in hun huizen in doodsangst geblokkeerd, of opgejaagd als wild vee, en met de mitrailleuse neergelegd. Tsjeka's hebben doodvonnissen tegen « de vijanden van het volk » uitgesproken en uitgevoerd. Met Zuidersch cynisme zijn er gruweldaden gepleegd zonder nut en zonder zin, alleen door razende uitspatting van ten top gedreven passie.

En toch waren niet allen, tusschen de roode soldaten, moordenaars en schurken. Idealisme en ridderlijkheid kwamen bij velen gansch onverwacht aan het licht. Communisten hebben dagen aaneen de wacht betrokken om het leven van bourgeois te verdedigen, alleen omdat ze door hen met liefde en voorkomendheid behandeld werden.

Sinds tientallen jaren wordt het mijnwerkersvolk in Asturië door marxisme vergiftigd, terwijl regeering en leidende standen schromelijk aan hun plicht van sociale rechtvaardigheid en voorlichting te kort schoten. Er ligt in de zielen veel meer puin opgestapeld dan in de straten van Oviedo.

Degenen die het meest geleden hebben, roepen niet om wraak en strafmaatregelen, maar om hernieuwing der maatschappij. Of er nu twee of twintig rebellen gehaarecht worden is bijzaak : de schuld ligt niet alleen bij hen, maar bij allen die door nalatigheid en gebrek aan christelijken zin gezondigd hebben. De roode gezellen moeten heropgevoed worden in een menschwaardig bestaan.

Orde en tucht zijn vooreerst noodzakelijk. Over een sterke hand moet de regeering beschikken, doch ze mag haar plicht niet vervuld achten, wanneer alle troebelen zijn stilgelegd. Thans begint het groote werk van heropbouw. Indien het katholieke Spanje dat begrijpt, dan zal de les misschien nog niet te duur zijn betaald.

De les kan ten andere voor gansch Europa gelden.

Hiermede ontvangt U ons tweede proefnummer. Wij hopen dat het U zal bevredigen en U zal aanzetten aanstonds het bedrag van uw abonnement te storten op postcheck nr. 412780 van J. Van Mierlo-Proost, Turnhout.

Wilt U dat wij het bedrag laten ontvangen, zendt ons dan ingestoken kaart ingevuld terug.

De Republiek der Letteren

VERSTEGEN van DR E. ROMBAUTS

I.

(Richard Verstegen, een Polemist der contra-reformatie door E. Rombauts — K.V.A. Reeks VI, 54)

Toen ik in 1931, bij 't verschijnen van Dr E. Rombauts' Poirters-studie, 's schrijvers wetenschappelijke verdiensten, zijn belezenheid, critischen kijk en gewetensvolle speurzin in 't licht stelde en hem in de rij van de jeugdige intellectueele Vlaamsche arbeiders welkom heette, dan vermoedde ik niet dat hij, reeds na zoo korten tijd, een nieuwe nog grondiger bijdrage tot de kennis van onze 17de eeuw zou hebben kunnen leveren. Want, al is het ontginningswerk over dit gebied aan vollen gang, de moeizaam opgedolven «schatten » beantwoorden niet steeds aan de gekoesterde verwachtingen, en dan komt het vaak voor dat de prikkel tot mededeelen van de gedane ontdekkingen uiterst gering wordt. Dit zal Dr R. ditmaal ongetwijfeld ook ondervonden hebben, eenerzijds omdat de te bestudeeren « documenten van zoo verschillenden aard en soms zoo lastig te bereiken waren » dat hij « waarschijnlijk voor de moeilijkheden teruggediensd ware, zoo hij er zich bij voorbaat ten volle rekenschap van gegeven had » en anderzijds vooral omdat hij tot de ontnuchterde slotsom kwam slechts een derderangsfiguur voor zich te hebben.

Maar noch voor die moeilijkheden, noch voor het critische omschrijven van gedane vaststellingen is hij teruggeschrokken — al is dus de literair-historische beteekenis, die hij na gewetensvolle ontleding aan Verstegen toeschrijft, er slechts een zeer minderwaardige. Want deze apologetisch, politisch, wetenschappelijk en poëtisch bedrijvige sinjoor geworden Engelschman is alles behalve vna eerste gehalte, en wie de studie van Dr R. meer dan oppervlakkig leest, zal mijns inziens vooral hebben leeren inzien hoe literair onbelangrijk Verstegen is, en zal alles behalve sympathie gaan voelen voor dien in actieven dienst van Spanje staanden vreemdeling, wiens hoofdrol het schijnt geweest te zijn, in het tragische tornooi van die bewogen decenniën zijn veelzijdig uitstralende energieën eerder aan een illusorisch geworden Engelsch, dan aan een alleen voor Nederlanders ten volle vatbare Nederlandsch ideaal te wijden.

Maar de uitzonderlijke gave, zichzelf in het waardeeren van een schrijver, met wien men jarenlang geestelijk omgegaan heeft, te blijven beheerschen, bezit Dr R. in zeer hooge mate en zoo komt het dat noch ontgoocheling , noch overdreven waardeering zijn streng objectief komt verzwakken. En dit is wellicht de grootste verdienste van zijn door de K. V. Akademie met goud bekroonde verhandeling, waarmede hij overigens onlangs ook tot speciaal doctor in de Nederlandsche letteren te Leuven promoveerde.

Met het doel een volledige uitgewerkte biografie over Verstegen's veelzijdige en internationale activiteit te leveren, studie die weleens tot grondslag van een historischen roman zou kunnen dienen, ontvouwt Dr R. een breed uitgesponnen tijdsbeeld en laat er zijn held uit opgroeien. Deze methode heeft ongetwijfeld heel wat voor zich, op voorwaarde weliswaar dat er een zeker evenwicht tusschen tijd en persoonlijkheid bewaard wordt. En het komt me voor dat er hier werkelijk een te veel aan — niet altijd nieuwe — tijdsbeschouwing en een tekort aan persoonlijkheidsuitdieping is. Natuurlijk heeft het ontbreken van hooger cultureel gehalte bij Verstegen daar de grootste schuld aan, maar ik geef er toch de voorkeur aan den tijdsgeest te ontdekken in het œuvre van een schrijver, dan wel de schrijver als min of meer belangrijk exponent van zijn tijd te beschouwen. Wanneer men een schrijver wil leeren kennen, dan is zijn literaire activiteit, zooals die in zijn œuvre gecristalleerd ligt, het voornaamste en geenszins het complex van allerlei, over 't algemeen zeer vergankelijke tijdsaspecten. En aldus betreur ik dat Dr R. zijn monografie niet heelemaal binnen deze perken heeft weten te houden. We lezen er immers heel wat op zichzelf wel wetenswaardigs, maar dat dan toch al heel weinig bijdraagt tot het dieper inzicht in Verstegen's persoonlijkheid, hoe veelzijdig die nu ook moge geweest zijn.

Maar laten wij aan de hand van onzen gids, R. Verstegen op zijn bewogen pelgrimagie volgen. Over zijn jeugdleven in Engeland (1550-1580) vernemen we dat hij er uit een adellijke familie geboren werd, Rich. Rowlands heette, te Oxford, centrum van Katholiciteit, aan het Christ- Church. College studeerde. Oudere Engelsche geschiedenis, Angelsaksisch en Gotisch hadden er zijn voorkeur. Een officieel ambt kon hij naderhand niet bekleeden, daar die, ingevolge de Bill of Supremacy, voor non-conformisten ontoegankelijk waren. Waarschijnlijk werd hij handelaar, maar roerde zich ook als Katholiek, met het gevolg dat hij in 1577 ingerekend werd.

Samen met andere geloofsgenooten, die verkozen de wijk naar het buitenland te nemen, om vandaar uit een katholieke herovering voor te bereiden, kon hij later Engeland verlaten en naar Parijs trekken, waar men zich voorloopig het veiligst voelde en een centrum van politieke actie tegen de Engelsche koningin kon tot stand komen. Daar werden o.a. pamfletten tegen Elisabeth uitgegeven en ook «Vertingham» wordt er van beticht. Door toedoen van den Engelschen gezant Strafford wordt hij gevangen gezet, tot hij, einde Jan. 1584, door tusschenkomst van den pauselijken nuncius weer vrijgelaten wordt en onder de bedreiging van nieuw gevaar naar Rome vlucht. Daar blijft hij nu twee jaar en geeft er, alweer, een geïllustreerd werkje uit over de vervolging der Katholieken in Engeland. Dit was het prototype van zijn « Theatrum crudelitatum Haereticorum », dat in 1587 te Antwerpen zou verschijnen.

Toen Maria Stuart terechtgesteld werd, laaide er natuurlijk een storm van verontwaardiging onder de over West-Europa verspreide Engelsche uitwijkelingen op. Verstegen moest intusschen naar Antwerpen verhuisd zijn en daar ontlaadde zich zijn opgekropt gemoed in voornoemde publicatie van een serie platen met onderschrift, ingeleid door een vlammende voorrede, waarin hij zich tot alle kath. vorsten en volkeren van Europa wendt, om ze aan te manen op hun hoede te zijn voor het calvinistisch gevaar en de Nederlanders tot onderwerping aan Spanje op te wekken. Want op het oogenblik dat innerlijke twisten onze Noord-provincies begonnen te verdeelen, achtte hij het oogenblik gekozen om alle Nederlanders aan te zetten zich met den vredelievenden hertog van Parma te verzoenen. Dit was zijn eerste Antwerpsche daad. In de jaren 1588-94 at hij er het brood der ballingschap. Aanvankelijk smaakte het wel bitter, want nu ook de Armada (1588) schipbreuk geleden had, zagen de ballingen hun verwachtingen ineenstorten en moesten ze hun ballingschap als definitief beschouwen. En de nood was groot : langen tijd baden ze

vruchteloos om steun; maar Verstegen, die te Antwerpen als bemiddelaar tusschen de katholieken in Engeland en de leiders der ballingen in het buitenland optrad, paspoorten aan Eng. missionarissen bezorgde en allerlei spionnagewerk verrichtte, kon zich nog al goed boven water houden en van 1588 af had hij van het hof te Brussel een pensioen van 30 kronen in de maand weten los te krijgen.

In de volgende jaren legde hij een groote polemische bedrijvigheid aan den dag Als antwoord op een edict van Elisabeth tegen de katholieken, stelt hij « A declaration of the great Troubles » op (1592), waarin hij den binnenlandschen toestand van Engeland zeer zwart afschildert en een eenzijdige apologie der Katholieken opbouwt. Wanneer de Engelsche ballingen, na den dood van Maria Stuart, in een Fransche en een Spaansche partij uiteenvielen, koos Verstegen hartstochtelijk partij voor Spanje en hij werd één der medeopstellers van « A Conference about the next succession » (1594), een boek door de Spaanschgezinden samengesteld, met het doel al de Engelsche ballingen partij te doen kiezen voor de infante Isabella van Spanje. Maar in Engeland wekte dit, én bij regeerings-, én bij Schotsgezinden, een storm van verontwaardiging op en het gaf den stoot aan een al scherpere verdrukking der Kath. in Engeland. De partijstrijd laaide er dus feller door op — en van dit zoo onverkwikkelijk gedoe, o.a. ook van het geharrewar en de intrigues tusschen wereldlijke priesters en Jezuieten in Frankrijk en Rome, in de Nederlanden en in Engeland, hangt Dr R. ons dan een beeld op, dat door meer synthese ongetwijfeld heel wat zou gewonnen hebben.

Toen nu in 1596 Armada een tweede nederlaag leed en de Spaanschgezinden hun hoop op herovering van Engeland meer en meer zagen verzwinden, toen overigens in 1603 na den dood van Elisabeth, Jacob van Schotland tot koning uitgeroepen werd, en zij hun streven alleen nog op een mogelijke bekeering van den koning konden vestigen, toen tenslotte in 1604 Spanje en Engeland vrede met elkaar sloten, dan werden de uitwijkelingen aan hun lot overgelaten.

Dr O. Dambre

EEN OUD KERSTLIED UIT FRANSCH-VLAANDEREN.

Ja, een oud kerstlied uit Fransch-Vlaanderen, en een dat, voor zoover althans ik totnogtoe kon nagaan, onuitgegeven bleef. Ik schreef het over uit een handschrift, dat ruim vijftig Vlaamsche volksliederen bevat en in den Westhoek werd vervaardigd in de jaren 1760-'70. Het is een verzameling door een liefhebber, een zekeren Sjoré aangelegd.

In de tweede helft der achttiende eeuw, toen dus dit gedicht werd opgeteekend, leefde het Vlaamsch volkslied nog volop in Fransch-Vlaanderen. Het is werkelijk verbazend, wat een groot aantal liederen er toen aldaar nog in omloop waren. Liederen van allerlei aard, godsdienstige en wereldlijke. En in de beide genres nog nagenoeg alle schakeeringen : kerst- en paaschliederen, Marialiederen, heiligenliederen, liederen over wonderen, echte en ingebeelde ; historische liederen, kluchtliederen, liederen over de « leste mode » over de ambachten en neringen over... ja, waarover nog allemaal niet !

Tot diep in de negentiende eeuw zelfs leefden vele van die liederen voort. En ze zijn zeker nog niet alle verdwenen, hoewel hun aantal zeer sterk moet zijn afgenomen in den laatsten tijd. Het oude volkslied sterft trouwens ook in onze gewesten uit.

Rond de helft der vorige eeuw slaagde de stambewuste en geleerde Fransch-Vlaming E. De Coussemaker er nog in een zeer groot aantal liederen op te teekenen uit den mond van het volk. Zelfs in het thans nagenoeg geheel verfranschte Duinkerken ontdekte hij en zijn medewerker De Bertrand er nog enkele tientallen. De oude menschen uit het volk kenden die toenmaals nog en zongen ze de beide liefhebbers voor.

De Coussemaker bundelde in 1856 een aantal van de ingezamelde liederen in zijn **Chants populaires des Flamands de France.** Het werk bevat er 150 en toch is dit nog slechts een keus. De uitgever had er nog veel meer geoogst, doch vele waren niet geschikt, om te worden in het licht gezonden, omdat de tekst niet volledig of niet zuiver kon worden achterhaald. Van het omvangrijke geschreven of gedrukt materiaal, dat hij bezat, moest hij het grootste deel ongebruikt laten, omdat hij de melodie er niet van kende. Inderdaad bij die geschreven of gedrukte oude liedjes treft men deze maar bij uitzondering aan. Er staat enkel bij vermeld dat het lied moet gezongen worden «Op de wijse van...» een ander lied, waarvan men dan nu evenmin nog de wijs kent. Andere nog liet De Coussemaker ter zijde, omdat ze hem minder belangrijk toeschenen en weer andere, omdat ze... ja, wat aangebrand roken. Zoo van die gemeene straatliedjes, die hebben er vroeger ook bestaan.

De voorraad Vlaamsche volksliederen, die in de achttiende eeuw in Fransch-Vlaanderen nog voorhanden was, bestond deels uit oude, deels uit nieuwe specimens. Ja, ook nieuwe en zeer vele zelfs. Daaronder is er een aanzienlijk getal in de streek zelf vervaardigd geworden. Want er waren toen aldaar nog volksdichters, die op vrij handige wijze een Vlaamsch liedje vermochten te «rijmen», zooals ze gewoonlijk zelf hun poëtische bedrijvigheid noemden.

Ik heb er geen doorslaand bewijs voor, dat het hier meegedeelde kerstlied door een Fransch-Vlaming werd geschreven. Het kan uit Vlaanderen tot den Westhoek zijn doorgedrongen. De betrekkingen tusschen beide streken waren toen nog zoo nauw en zoo druk, dat er van een grens, zooals wij ze thans opvatten, geen spraak kon zijn en zeker niet wat betreft het onderwerp, waarover het hier gaat. Niet alleen de liederen, maar ook de makers er van kwamen de staatsgrenzen over. In dezen ging alles nog zijn ouden gang. Tal van liedjeszangers uit Westvlaanderen zijn ons met naam of toenaam bekend, die geregeld hun ronde deden door den Westhoek. Evenals in Vlaanderen zongen zij er van « wat er nu weder is geschied in ons Nederland of Vlaanderland ». De Vlaming uit **Spaansch** of **Oostenrijksch** Vlaanderen was er verre van te meenen, dat hij in een ander land was, wanneer hij zich in **Fransch**-Vlaanderen bevond. De Spanjaarden of Oostenrijkers staatkundig de baas in het Noorden, de Franschen in het Zuiden, maar hetzelfde volk, hetzelfde land. Vreemde ratten hier, vreemde ratten ginder, maar in beide streken Vlamingen, Vlaanderlingen of Nederlanders of hoe zij zichzelf ook al noemden. Toen was in dit opzicht alles eenvoudig, vanzelfsprekend. In Fransch-Vlaanderen zijn daarover maar verkeerde begrippen gaan ontstaan na de Fransche omwenteling, die verklaarde dat voortaan alle volkeren, die in Frankrijk woonden, zouden worden en wezen « des Français comme les autres ». Daardoor is die ellendige verwarring ontstaan, die geleid heeft tot vervaging, zelfs uitwissching van het begrip der echte nationaliteit. En in Fransch-Vlaanderen niet alleen ! Gelukkig dat daar in den laatsten tijd verandering in gekomen is, dat men zichzelf weder is gaan herkennen. Eigenaardig toch wel, dat we anderhalve eeuw terug moeten, om in dezen weer tot het ware en zuivere te komen. En als men dan bedenkt, dat die begripsverwarring en verduistering te danken was aan de zoogenaamde verlichting !

Komisch en ook een beetje tragisch.

Met al dat ben ik echter afgeweken van mijn onderwerp. Maar weersta daar nu eens aan, als zulke dingen u « naar de keel wellen ».

Ik zei dus, dat ik niet met zekerheid weet, of dit lied door een Fransch-Vlaming werd geschreven, maar ik acht het toch mogelijk en zelfs waarschijnlijk. In ieder geval was men er toen in Fransch-Vlaanderen nog toe in staat. Evengoed als in Vlaanderen, zou ik durven zeggen. Want er was toen in den Westhoek nog niet veel veranderd op het gebied van de taal en de folklore. De verfransching was nog op verre na niet tot het volk doorgedrongen. Slechts de bovenste laag was aangetast en dan nog slechts in de voorname centra.

Het lied, dat hier volgt, is een kenschetsend staaltje van achttiendeëeuwsch volkskerstlied. Het lijkt mij niet beter dan de meeste, maar zeker ook niet slechter. De dichter deed, wat steeds de volksdichters hebben gedaan : hij herschreef op eenigszins eigen wijze wat zijn voorgangers reeds sedert ettelijke geslachten hadden geschreven. Ook overkomt het u telkens weer, wanneer ge zoo'n lied den eersten keer doorkijkt, dat ge meent het vroeger nog gelezen te hebben. En als ge het dan gaat onderzoeken, stelt ge vast, dat ge u toch weer vergiste. Want zoo zijn meestal die liederen : dezelfde als de vorige en toch weer anders. De inhoud verschilt doorgaans zoo weinig. De voornaamste bestanddeelen komen bijna altijd terug : de nederige geboorte van Christus in een ellendig stalleke « sonder muer of dak », het Kindeken is blootgesteld aan «den bitter kouden wint» ; de engelkens « singen soet » en de herderkens komen aandragen met hun simpele giftjes « met melk ..... eyers en cuyker kandijs » of iets anders, dat deze eenvoudige lieden zooal bij de hand hebben ; de drie koningen met hun klinkende namen bieden hun rijke offeranden aan. En daarrond wat naïeve beschouwingen en vooral de uiting van eenvoudige maar zoo innige gevoelens van liefde en eerbied.

Zelfs de vorm van de liederen kan opvallend gelijkend zijn. En toch wist de dichter iederen keer weer iets anders en als geheel weer iets nieuws te maken. En meestal iets bekoorlijks en aandoenlijks, omdat het gegeven zelf zoo roerend is en ons volk in zijn naïeve vroomheid, in de ongerept-frissche ontvankelijkheid van zijn kinderlijk gemoed, dit zoo innig aanvoelde.

Geen wonder dan, dat de kerstliederen van oudsher zoo talrijk ontstonden en er steeds maar nieuwe werden vervaardigd. Geen enkel ander godsdienstig onderwerp werd zoo dikwijls bezongen. Er was trouwens een werkelijke behoefte aan kerstliederen. Met kerstmis immers werden ze gezongen in de kerk, in de school, in de kloosters, de godshuizen, op de vergaderingen van geestelijke broederschappen en zeker ook wel in menigen huiskring. Zoo ging het althans in Fransch-Vlaanderen toe. En ook op straat weerklonken ze. De drie koningen, die met hun ster uittrokken zongen ze en ook wel de kinderen, die gingen « nieuwjaarke » zingen op oudejaarsavond. Trouwens deze gebruiken zijn nog niet geheel uitgestorven.

E. De Coussemaker deelt ons mee, dat tot aan de Fransche omwenteling in de meeste kerken in Fransch-Vlaanderen kerstliederen werden gezongen tijdens de middernacht- en morgenmissen. In sommige dorpen verkleedden zich de zangers zelfs in herders. Met den staf in de hand, trokken ze naar de kerk en daar hieven ze hun liederen aan, onder begeleiding van het orgel, dat tusschen de strofen wijsjes speelde, waarin de fluit en de moezel werden nagebootst. Of dat schoon en roerend

moet geweest zijn ! « Me dunckt, 'k hoor d'engelkens singen » zal menig braaf geloovige met onzen dichter bij zichzelf hebben gedacht.

Nog in de negentiende eeuw bleef dit aloud gebruik voortleven. « Maar sedert enkele jaren », aldus De Coussemaker, « heeft men het, naar het schijnt tengevolge van zekere misbruiken, moeten afschaffen, tot groot leedwezen van vele geloovigen, die deze naïve tooneelen als een geschikt middel beschouwden, om heilige herinneringen levend te houden... Sedertdien heeft het gebruik een schuilplaats gezocht in den familiekring, de scholen en de werkplaatsen der kantwerksters en inzonderheid in de zondagscholen, waar het trouwens vroeger zeer in zwang was ».

Als men dit liedje leest, moet men zich in de atmosfeer denken, waarin het door ons volk werd gezongen en beluisterd. Dan zal men beseffen wat een aandoenlijke bekoring er kon van uitgaan.

Dr Vital Celen.

Een nieuw liedeken op de geboorte
ons heeren Jesus Cristus.
Op de wijse : van stroeijken ende kool-[tie vier.

Wel, waer hoor ik soeten sank,
Mij dunckt 'k hoor d'engelkens singen,
d'Herderkens van vreugt opspringen,
Fluijten en viool geklank,
Jesus soet is nu gebooren,
Binnen bethleem in een stal,
Om ons, die waeren verlooren
Te ontslaen van adams val.

In een slecht, verworpen huijs,
Daer was jesus wil en wenschen,
Te gaen lijden voor de menschen,
Daer vint hij sijn eerste cruijs,
Bij den os en ezelinne,
Een huijs sonder muer of dak,
Daer was 't, dat hij vol minne,
Voor ons satans ketens brak.

Singt heer Jesus hier den lof
Den schepper van 's hemels geesten,
Die hier ligt tusschen twee beesten,
Den prins van geel [1]) 's hemels hof,
Die ons 't leven heeft gegeven,
Die ligt hier en krijt van dorst,
Naectelijk van koude beven [2]),
En ontfangt sijn moeders borst.

De straelen van 't soete kint,
Siet men schijnen daer 't moet rusten,
't Suijgt sijn moeders borst met lusten,
In den bitter kouden wint,
t' Kintjen wilt sijn handen leggen,
Op sijn moeders aenschin soet,
't Is of 't kint tot ons wilt zeggen,
Dat 't ons al verlossen moet.

's Hemels hooge majesteijt
Toont sijn hooft en aenschin schoone,
Daer de scherpe doorne kroone,
Eens sal wesen opgeleijt,
Om voor de sondaers te lijden,
Wert het jammerlijk doorwont,
Om ons zielen te verblijden,
Komt hij lijden voor ons sont.

Menschen, siet hoe 't hier al verkeert,
't Sien veel engelen van booven,
Die heer jesus koomen looven,
Het cribbeken woort [3]) verheert [4]),
d'Herders brengen lammers mede,
Joseph die troost Maria,
Sij sijn blij en wel te vreden,
Loofden jesus vroeg en spa.

Drij coningen door een ster,
Quaemen daer uijt verre landen,
Deden 't offeranden,
Jaspar Melchior, Baltazar,
Mirre met fijn goudt ter eeren,
Met wierook in abondant,
Quaemen sij daer presenteeren,
Aen den grooten heer van 't lant.
d'Herderkens die quaemen aen,
Met hun lieve herderinnen,
Om heer jesus te beminnen,
Elk met spis [5]) en drank gelaen,
Soete melk, om 't kint te laeven,
Eijers en cuijker kandijs,
Elk een offerande gaven
En loofden den conink wijs.

(1) geel : geheel. (2) beven : bevend. (3) woort : wordt. (4) verheert : vereerd. (5) spis : spijs.

« DIETSCHE WARANDE EN BELFORT »

« **Dietsche Warande** » werd gesticht in 1855. « **Het Belfort** » in 1886 ; beide tijdschriften werden in 1900 door Mej. M. E. Belpaire versmolten tot **«Dietsche Warande en Belfort ».** 1935 wordt aldus voor dit tijdschrift een drievoudig jubeljaar. De redactie van het tijdschrift heeft het inzicht den komenden jaargang in het teeken te laten staan van deze merkwaardige viering.

ONUITGEGEVEN DOCUMENTEN VAN RODENBACH ?

In het laatste nummer van De Boekenkast (1 Nov. 1934), nam L. Zielens den bekenden folklorist V. de Meyere een intervieuw af, waarin deze o.m. verklaarde :

« Wanneer ik, te vijf uur met den eersten trein 's morgens van Antwerpen naar Boom terugkeerde, maakte ik op wondere wijze kennis met een geestdriftigen priester, pastoor Jan de Ruysscher, schrijver van een toenmaals zeer gekend en verspreid boekje dat, geloof ik, den titel doeg van : **Enkele regeltjes om de Vlaamsche studenten, hun moedertaal te leeren.** Denzelfden dag, om drie uur nanoen, vonden wij elkander terug bij den Vlaamschen pastoor Julius Bouten te Hemixem. Daar bemachtigde ik tal van folklorische documenten, eens verzameld op raad van Pol de Mont. De goede man, afgeschrikt door het geus-zijn van hem, dien hij, op het College als een diep geloovige had gekend, had ze hem op 't laatst niet wilen afstaan. Deze documenten zegden mij, op dat oogenblik, niet veel. Meer zin had ik in de literaire schatten die ik meebracht : **Het Pennoen en De Vlaamsche Vlagge,** die toenmaals bij de jongere literatoren zoo goed als onbekend waren. Die exemplaren berusten thans op de Stedelijke Bibliotheek van Antwerpen. Vooral stelde ik prijs op een briefwisseling van J. Bouten met de Mont en Rodenbach, betreffende de zoogenaamde geus-gezindheid van deze schrijvers. Deze stukken heb ik behouden. De priester wilde ze alle twee op 't rechte kantoor houden, en de antwoorden die hem toekwamen, waren typisch. »

LOPE DE VEGA

A.s. jaar, 1935, zal het drie honderd jaar geleden zijn dat Lope de Vega (geb. 1562), de grondlegger van het Spaansche drama, overleed. Van nu af treft de geheele Spaansch-sprekende wereld toebereidselen om die herdenking zoo luisterrijk mogelijk te vieren. Zooals het gewoonlijk gebeurt bij dergelijke vieringen spitsen ook de geleerden hun aandacht toe op wetenschappelijke vragen aangaande Lope de Vega, die sedert lang ononderzocht bleven. Aldus heeft men opzoekingen in de Biblioteca nacional te Madrid ondernomen die geleid hebben tot nog toe een onbekend werk, o.m. een stuk getiteld La tiende de los gestos. Wij weten immers zeker dat de 426 comedies en 42 auto sacramentales slechts een gedeelte zijn van het monstrueuze opus van den grooten Spanjaard, en dat er nog veel onder het stof der bibliotheken begraven moet liggen.

Maak propaganda voor « Nieuw-Vlaanderen » !

VERSCHAEVE EN ZIJN IJZERJONGENS.

(Vervolg)

Zij die vrijen toegang hadden verworven tot de schatten der bibliotheek van Verschaeve en door de goed-ingelichte meid van den onderpastoor naar zijn heiligdom werden geleid en daar dan een keus konden doen onder het mooiste dat de menschelijke geest had voortgebracht: de meesterwerken der kunst, om die te bergen in den toch reeds zoo zwaren ransel en er in de stille eenzaamheid van een derde lijn of zelfs in de kalmte van de voorlijn of den voorpost hun geest en hun hart, die ondanks alles hunkerden naar schoonheid, mee verzadigden, zij weten wat ze aan Verschaeve te danken hebben. Zij die uit den strijd teruggekeerd of op rust alle hinderpalen die hun officieel en officieus in den weg werden gelegd wisten weg te ruimen, en naar Alveringem trokken om daar bij den onderpastoor enkele uurtjes alle miserie te gaan vergeten en te praten over dingen die hun veel liever waren dan het dagelijksche brood van vechten en moorden, zullen Verschaeve dank weten om het geestelijke brood dat hun hier gebroken werd en dat hun de waarheid van het Evangelie weer voor den geest bracht : « de mensch (dus ook de soldaat) leeft niet van brood alleen ».

Wij, jongens van den IJzer, brengen Verschaeve hulde en dank om de gulheid van zijn goedheid, om den adel van zijn ziel, om het goud van zijn hart, zijn nimmer falende aanmoediging in den strijd, het begrijpen van onze nooden, de offervaardige hulp in de moeilijkste omstandigheden van ons leven, de Vlaamsche fierheid die hij in ons wakker heeft gehouden, de sterke hoop op een schooner toekomst die hij ons in zijn betooverend woord heeft voorgetooverd.

Verschaeve heeft 's lands erkentelijkheid verdiend omdat hij, waar geen andere troost meer baten kon, jongens heeft opgemonterd en aangezet hun plicht te doen, hun vollen plicht, tot het bittere einde ten bate van Vlaanderen en dus van het vaderland.

Dr. Raph. Kreemers.

Wijsheid van overal.

Om een goed schilder te zijn, zijn er vier dingen noodig : een gevoelig hart, een fijn oog, een lichte hand en steeds versch gewasschen penseelen.

A. Feuerbach.

⁂

Bont is het hart der menschen, bont zijn streven ; maar onveranderlijk staat de zuil van het recht.

Euripides (Iphigenie in Aulis)

⁂

Iedere zedeleer zonder God is een woekerplant.

Herder.

Wilt ge, in een onafhankelijk en vrij blad, op de hoogte blijven van politiek en kunst, wetenschap en letteren, neem dan onmiddellijk een abonnement op « Nieuw Vlaanderen ».

ONZE TAAL

Enkele Woordvormen.

1. Heel Vlaanderen door hoort en leest men : een **gekend** feit, een **gekend** merk, **gekende** kunstenaars, het oud **gekend** huis X, de daders zijn **gekend,** waarvoor in zuiver Nederlandsch wordt gebezigd : een **bekend** feit, een **bekend** merk, **bekende** kunstenaars, het vanouds **bekende** huis, of de vanouds **bekende** firma X, het is **bekend** wie de daders zijn.

De beteekenis van dit woord **bekend** is : niet vreemd, hetzij voor een enkelen persoon, hetzij voor een aantal personen. En in onze Zuidnederlandsche volkstaal wordt nog steeds gezegd zooals het behoort : naar den **bekenden** weg vragen.

Gekend is ook wel goed Nederlandsch, doch in een andere beteekenis, nl. in die van : geweten, inzonderheid door aanleeren of studie, b.v. : de les is vandaag goed **gekend,** de rollen waren maar half **gekend;** ook nog, voornamelijk in ontkennende zin, om een graad of maat aan te duiden, b.v. : een vroeger niet **gekende** welstand.

Zoowel in het eene als in het andere geval, d.w.z. zoowel voor **bekend** als voor **gekend** heeft het Fransch **connu,** en, onder invloed hiervan, is het verkeerd gebruik van **gekend,** waar **bekend** vereischt wordt, schier algemeen geworden in Zuid-Nederland, in zooverre dat dit gallicisme reeds is doorgedrongen in de spreektaal van het Vlaamsche volk, om welke reden wij des te meer moeite zullen hebben te doen om de fout uit te roeien.

2. Ook **ongekend** wordt bij ons, naar het Fransch **inconnu,** vaak verkeerd gebruikt : **ongekende** feiten, een **ongekend** schrijver, in plaats van : **onbekende** feiten, een **onbekend** schrijver.

In goed Nederlandsch is **ongekend** ook wel gebruikelijk, doch in « een **ongekenden** trap van bloei bereiken ». De beteekenis hiervan is : zoodanig als tot dusverre nooit voorkwam, d. w. z. met betrekking tot een graad, een maat die voorheen niet bereikt is geweest.

3. In de volkstaal van Oost- en West-Vlaanderen wordt gezegd : **begoede** menschen, en dit gebruik is verder zoogoed als algemeen in de Zuidnederlandsche schrijftaal. Ofschoon men ook in het Duitsch zegt **begüterte Personen,** wordt in het algemeen Nederlandsch alleen gebezigd : **gegoede** of **bemiddelde** menschen, ook wel : **vermogende** menschen.

4. Ook wordt in de Oost- en Westvlaamsche volkstaal gezegd : **welstellende** boeren, zooals men overigens vaak aantreft in Vlaamsche boeken en bladen, voor alg. Ndl. **welgestelde** boeren.

5. In Zuid-Nederland wordt nog steeds algemeen gezegd en geschreven : dat is **geraadzaam,** hetgeen in het Noorden verouderd is. In het algemeen Nederlandsch is daarvoor thans gebruikelijk : dat is **raadzaam,** ofwel : dat acht ik **geraden.**

6. Schier algemeen in Zuid-Nederland is het gebruik van **veropenbaren,** waarvoor het alg. Ndl. **openbaren** bezigt. Reeds in het woordenboek van Des Roches, waarvan de eerste uitgave verscheen in het jaar 1769, « Ziele-Spys ofte Christelyke Leeringe, Voörgesteld, en uytgeleyd volgens het order, ende op elke Vraege en Antwoord van den Mechelschen Catechismus », tweeden druk, eersten tome, door P. Verheyen S. T. L. (Antwerpen), luidt het op blz. 86 : « al het gene, dat ons Godt **veropenbaert** ». Verder nog, in een Catechismus zonder jaartal, doch voorzien van een reimprimatur van het jaar 1805 en gedrukt te Diest, op blz. 7 : « al het geen, dat ons God **veropenbaerd** ». En zoo vindt men nog in den hedendaagschen Mechelschen Catechismus (Mechelen, 1900), p. 14 : « al hetgene God **veropenbaard** heeft », terwijl de Ka-

(Zie vervolg, onderaan, volgende kolom).

De Saar-Atlas[1]).

De Saar-Atlas, waarvan in den loop van dit jaar, bij den bekenden uitgever J. Perthes in Gotha, snel achter elkaar twee uigaven verschenen, is in den volsten zin van het woord een « monumentaal werk », zooals niemand minder dan de bekende Leuvensche geograaf, Prof. Dr. P. Michotte in Mei l.l., getuigde in het **Tijdschrift van de Belgische Vereeniging voor aardrijkskundige studies** (IV, bl. 117-119).

Hij is de vrucht van jarenlangen arbeid, gecentraliseerd en geleid door de « Saarforschungsgemeinschaft », die in het jaar 1926 op initiatief van Staatsminister a. D. Schmidt-Ott werd gesticht en met de werkdadige medehulp van de « Notgemeinschaft der deutschen Wissenschaft» de wetenschappelijke studie van het verleden en het heden van het land aan de Midden-Saar op buitengewone wijze heeft bevorderd.

De geringste verdienste van dit initiatief ligt zeker niet in het feit, dat zij in dit wetenschappelijk onderzoek heeft weten te betrekken niet alleen de wetenschapsmenschen uit het Saarland zelf, maar tevens een heele reeks vooraanstaande geleerden uit de nabije Duitsche Universiteiten. Wij vermelden hier benevens de uitgevers H. Overbeck, privaat-docent aan de Technische Hoogeschool te Aken en G. W. Sante, archivaris der stad Saarbrücken, in de eerste plaats Prof. H. Aubin (Breslau), O. Maull en Prof. F. Steinbach (Bonn), voorts W. Cartellieri, directeur van het « Saarwirtschaftsarchiv », en H. Keuth, directeur van het Heimatsmuseum te Saarbrücken, en ten slotte J. Niessen, H. Scholtz, W. Will en M. Zender, assistenten bij de Universiteit te Bonn, aan wier verschillende instituten de territoriaal-historische, taalhistorische en folkloristische gedeelten werden bewerkt. Een samenwerking die niet anders kon zijn dan heilzaam, omdat zij wist te verbinden de enthousiaste liefde voor de Saar-Heimat met de degelijkheid der Duitsche wetenschap.

De Atlas bestaat natuurlijk in hoofdzaak uit de 171 kaarten, die elk vraagstuk dat met het huidige Saargebied verband houdt, op klare wijze belichten : dat zij met de beste technische middelen werden uitgevoerd, daarvoor stond de naam van den uitgever Julius Perthes al op voorhand borg.

In drie rubrieken, nl. I Grundlagen ; II Geschiedenis en cultuur en III Economie, worden de verschillende aspecten van het Saarvraagstuk onderzocht.

Bij I is vooral van belang de plaats die het Saargebied inneemt in het Duitsche staats- en taalgebied (op ± 30 km. van de taalgrens !).

In II vestigen wij vooral de aandacht op de voorstelling van de wederwaardigheden van het Saargebied in het licht van het eeuwenoude Fransch-Duitsche conflict, van de historische evolutie van politieke en kerkelijke toestanden, van de kunst- en taalgeschiedenis (dialecten en plaatsnamen), van de huis- en Siedlungsvormen en van sommige merkwaardige folkloristische verschijnselen (bedevaartplaatsen, Mei-, Pinkster- en Oogstgebruiken).

In III vindt men alle mogelijke inlichtingen over het economisch leven: over veeteelt en akkerbouw, mijnbouw, ijzer- en glasindustrie, over de verkeersmiddelen, de bevolking, de arbeids- en woongelegenheden der mijnwerkers, de aankoop- en afzetgebieden van de Saarindustrie. Alles voorgesteld met het gewenschte historische perspectief en volgens de laatste geographische en cultuurmorphologische methode.

Aan deze kaarten, die op zichzelf reeds een ontzaglijke wetenschappelijke beteekenis bezitten, gaat een inleiding vooraf waarin op samenvattende wijze het Saargebied in geographisch, historisch, economisch en cultureel opzicht wordt gesitueerd en die tevens voor elk der behandelde vraagstukken een grondige toelichting en uitvoerige bibliographie aan de hand doet. Men merke op dat het hier gaat om zoo wat 100 bladzijden kleinen en zeer compressen druk, die in normale omstandigheden zouden uitgegroeid zijn tot een lijvig boekdeel : een goudmijn van kostbare, wetenschappelijke inlichtingen, die geen historicus, geograaf of... journalist, die over het Saarvraagstuk wil berichten, op dit oogenblik kan ontberen.

Ten slotte vullen 110 afbeeldingen aan wat noch door tekst noch door kaarten kon verduidelijkt worden : hier wordt een sprekend beeld opgehangen van het land, tegelijk in zijn romantisch natuurschoon en in zijn ultra-modern industrieel aspect, en komen mede aan de beurt de steden en dorpen aan de Saar, de belangrijkste historische gebeurtenissen en de merkwaardigste cultuurmonumenten. Dit illustratief gedeelte maakt van een wetenschappelijken Atlas tevens een ideaal Heimatbuch voor huis, vereeniging en school.

Het spreekt wel van zelf dat bij de bewerking van den Saar-Atlas niet louter wetenschappelijke overwegingen, maar tevens politeke beschouwingen op den voorgrond zijn getreden.

Men vergete echter niet dat de Versailles-oplossing van het Saarvraagstuk in Frankrijk lang op voorhand door Fransche historici werd voorbereid, o.a. door een Comité d'études onder voorzitterschap van den historicus Lavisse en dat Duitschland in dat opzicht erg verzuim had in te halen.

Het kwam er dus voor de Duitsche geleerden op aan te bewijzen, dat het tegenwoordige Saargebied noch een geographische, noch een historische, noch een cultureele eenheid uitmaakt, maar alleen een mozaïek is van brokstukken die op gewelddadige wijze uit hun natuurlijk verband werden gerukt, op grond van politieke, militaire en economische gronden ; dat daarentegen alles in het Saargebied: landschap, « Volkstum », geschiedenis, kunst en economie, alleen kan verklaard worden, als men op het oog houdt zijn enge verbondenheid met de Rijnstreek.

En wie nu naast den Saar-Atlas, waarvan, zooals reeds boven werd gezegd, het historisch en cultureel gedeelte voor rekening komt van het Bonnsche « Institut für geschichtliche Landeskunde», nog even wil raadplegen de door hetzelfde Instituut in den loop van dit jaar gepubliceerde «Geschichte der französischen Saarpolitiek » door M. Herold, J. Niessen en Fr. Steinbach (Bonn, L. Röhrscheid, 1934), die weet over het Saarvraagstuk wel eenigermate

(1) Saar-Atlas. Im Auftrage der Saarforschungsgemeinschaft bearbeitet und herausgegeben von Hermann Overbeck und Georg Wilhelm Sante, in Verbindung mit Hermann Aubin, Otto Maull und Franz Steinbach. 171 Haupt- und Nebenkarten auf 40 Tafeln, 110 Abbildungen. einführender Text und Erläuterungen. Gotha, Justus Perthes, 2, Auflage, 1934. Pr. geb. RM. 14.—.

techismus voor het Bisdom Roermond (Roermond, 1920), p. 70, hiervoor bevat : « alles, wat God **geopenbaard** heeft ».

Terloops zij gezegd dat, evenals de taal van den Bijbel een groote rol heeft gespeeld in de ontwikkeling van het algemeen Nederlandsch, het voor den taalvorscher van groot belang is het verloop van onze taal in het Zuiden na te gaan in de verschillende uitgaven van den Mechelschen Catechismus door de tijden heen en aldus op te sporen welken invloed dit kleine boekje heeft uitgeoefend op den woordvorm, het woordgeslacht en den taalschat bij het Vlaamsche volk.

Const. H. Peeters.

bescheid en zal niet ontkomen aan den indruk, dat hier arbeid werd verricht waarop de Duitsche wetenschap fier mag gaan, en waarvan door de internationale politiek niet op voldoende wijze notitie werd genomen.

Daartegenover staan aan de overzijde : de fantastische beweringen van A. Tardieu in zijn boek « La Paix » (Paris, Payot, 1921), die onlangs nog in het tweede deel van het «Dictionnaire diplomatique» [2]) ongewijzigd werden overgenomen, nl. dat « pendant de longs siècles » het gebied in kwestie met Frankrijk is vereenigd geweest ; in hetzelfde werk, dat wordt uitgegeven door de «Académie diplomatique internationale, » onder de redactie van een imponeerend aantal Europeesche diplomaten, de even lichtzinnige herhaling — zij het ook in verzachte interpretatie — door den Cte de Fels van Clemenceau's klakkelooze bewering : « Il y a là 150.000 hommes qui sont des Français» (de Duitsche volkstelling van 1910 vermeldt 339 Franschsprekenden !) ten slotte de bijdrage of liever het haast gewetenlooze Hetzartikel van A. Fribourg «La question de la Sarre», in het tijdschrift **L'esprit international** (VIII, bl. 546-64), waar, nog op 5 Sept. ll., na den buitengewoon internationaal aandoenden aanhef « La bataille de la Sarre bat son plein. Examinons d'abord le champ de bataille », uit weinig meer dan de stichting van het versterkte Saarlouis door Lodewijk XIV wordt geconcludeerd : « La Sarre fut française... pendant cent cinquante deux années » (bl. 550).

Men gelieve hierbij te noteeren, dat A. Fribourg fungeert als officieel verslaggever voor Saaraangelegenheden in de Fransche Kamer en dat de uitgave van het tijdschrift in kwestie onder de (financieele ?) hoede staat van de « Dotation Carnegie pour la paix internationale », die de internationale verhoudingen wenscht te behandelen « en considérant les diverses nations du monde civilisé comme des égales et des amies coopérant au progrès de la civilisation... » (N. M. Butler).

Arme wetenschap !

Maar wie zal er zich dan over verwonderen, dat een van de schrijvers van den Saar-Atlas, Dr. G. W. Sante **(Die Westmark,** 1933-34, bl. 144), een parallel maakt tusschen het valsch spelen van den Franschman Riccaut de la Marlinière in Lessing's « Minna von Barnhelm » (« corriges la fortune ») en de geschiedenisvervalsching die hier werd gepleegd (« corriger l'histoire ») ?

In tijden van internationale windstilte kon men het misschien grappig vinden maar in 1934 ?

H. J. van de Wijer.

(2) Dictionnaire diplomatique publié sous la direction de M. A. F. Frangulis, avec la collaboration de MM. Vte de Fontenay, M. Adatci, A. Alvarez, Ed. Benès, H. Bernhoft, G. Guerrero, Vte Poullet, N. Titulesco etc. 2 vol. Paris, s. d. (1933-34). — Sarre (Territoire de la), II, pp. 677-95.

Wat gij niet wist.

Het eergevoel, als hulpmiddel in de handen van de deugd, is een van de krachtigste om de menschen van slechte en verwerpelijke handelingen te weerhouden, en tot groote en goede stemmingen en daden te begeesteren.

H. D. Zschokke.

***

Eén nabije vriend is nuttiger dan drie verre.

***

Reine mond en trouwe hand
Gaan veilig door het gansche land.

***

Wie een paard zonder gebrek hebben wil, moet er zich maar zonder behelpen.

Portugeesch spreekwoord.

KUNST

BRUSSELSCH MUZIEKLEVEN.

We wenschen in deze kroniek een overzicht te geven van de voornaamste muzikale uitvoeringen in de hoofdstad. Het concertwezen heeft te Brusel sinds de oprichting van het Paleis voor Schoone Kunsten, waar het hart klopt van 's lands muzikaal leven, buitengewone afmetingen genomen. Het is om zoo te zeggen, de spiegel geworden van de Europeesche muziekpraxis. Dit wil niet beduiden dat een getrouwe concertbezoeker, die jaarlijks de honderd vijftig muziekuitvoeringen (we ronden af) getrouw zou bijwonen, den status van de muzikale beweging klaar zou kunnen uitlijnen. Niets is valscher dan dit honderdtal concerten als maatstaf te nemen voor degelijke informatie. Vele concerten hadden evengoed hun programma kunnen uithangen in Habeneck's en Bülow's tijd ! Wat beteekent dat ons concertwezen over 't algemeen zoo maar 'n 30 à 50 tal jaren achteruit is. Sporadisch ontmoeten we wel eens een nieuwen naam, af en toe klinkt een modern werk van beteekenis in onze ruime concertzalen, maar dan heeft de tijd de gemoederen reeds verzoend met het nieuwe werk. Het was niet altijd zoo : vóór een vijftal jaren beleefden we nog grootscheepsche oeruitvoeringen ; we denken aan de Psalmensymphonie van Strawinsky, (1930) die voor het eerst in Europa te Brussel uitgevoerd werd. Maar nu blijven we wachten op het vioolconcert van denzelfden meester... Op het gebied van de kamermuziek is de toestand niet zoo somber : onze groepeeringen (we citeeren op de eerelijst de « Vereeniging voor oudere en nieuwere toonkunst ») hebben den moed het applaus niet als hoofddoel te beschouwen en nieuwe programma's voor te stellen. Wat meer is en betrekkelijk erger : wie durft te beweren Brückner, den grootsten symphonischen toondichter sinds Beethoven, Mahler, een hoogtepunt van het kortstondig maar weelderig uitgebloeid neo-romantisme, Reger, den romantischen Bachnavolger, Busoni, den voorlichter der modernen, en talrijke andere, in hun voornaamste werk, door degelijke uitvoeringen, te kennen en te waardeeren ? En toch was hun levenstaak reeds vóór den oorlog geëindigd ! Weet men dat Brahms pas vóór enkele jaren degelijk ter studie werd genomen ? Op ons muziekleven drukt nog steeds de scepter van de Parijsche kunstopvatting : Paris a jugé ! en dan volgen voor al de groote meesters, hierboven opgesomd de epitheta : « zwaar, massaal, opgeblazen» en meer dergelijke van dit slach ! Zoo we de ware oorzaak willen navorschen, dan slingeren we een « J'accuse ! » naar een groot deel van de critici zelf, die schorten aan zelfstandigheid of vastgeankerd zitten in esthetische formules van vorige eeuw. Hadden er zich velen niet zoo waanwijs getoond, dan zou de grootste na-oorlogsche opera « Wozzeck » van A. Berg niet na zeven moeilijk op touw gezette uitvoeringen gekelderd zijn geworden ! Maar de grootste ellende heerscht nog in de programma's van de recitals. Men heete Horowitz of Mej. X, laureate van het conservatorium, dezelfde Chopin, dezelfde Liszt, moet den bijval behalen ! Wie niet vertrouwd is met de klavierliteratuur moet waarempel gelooven dat sinds Debussy een grendelwet bestaat voor de klaviermuziek.

Maar onze kroniek glijdt uit op den weg van de aanklacht ! Beweerden we vroeger niet dat onze hoofdstad de Europeesche muziekpraxis weerspiegelt ? Het is vooral in de reproductieve kunst dat we met zekerheid het peillood kunnen werpen. De grootste virtuozen, de beroemdste vedetten, de merkwaardigste ensemble's kunnen op hun rondreizen Brussel niet voorbijgaan. Een teeken van onzen tijd is de interpretatieve volmaaktheid, de technische oververfijning van een groot aantal virtuozen, zoowel orkestleiders — en dit is toch wel heel nieuw — als solisten. In een maand reeds verschenen op het concertpodium de twee grootste pianisten van onzen tijd : Gieseking en Horowitz, de eerste met een merkwaardig klassiek programma, de laatste meer overhellend naar de transcendente virtuoziteit. We geven den palm aan Gieseking en dit om verschillende redenen : bij hem bewonderen we immers een alles omspannende, logisch-gegronde techniek, een sterke inwendige concentratie en een ongeëvenaarde soepelheid in de demie-teinte. Horowitz' techniek is overweldigend ; zijn aanslag is uiterst verfijnd en de phrasé is wondervol. Zijn temperament is meer instinctief dan dit van Gieseking, bruuks-opbruisend of Slavisch-week. Maar we missen de diepe muzikaliteit en het schitterend facettenspel van den Duitscher.

Reeds kwamen enkele symphonische concerten aan de beurt. E. Kleiber dirigeerde de eerste twee van de Philharmonische reeks. Het Brusselsch symphonisch orkest is hem veel verschuldigd : hij maakt het homogeen en soepel. In het eerste concert hoorden we den eersten akt van de « Walkuren » met Maria Müller en Lorentz. Er heerscht op dit oogenblik een echte « Wagneritis » in de hoofdstad (2e De Fauwconcert, 1e Philharmonisch concert en weldra Rijngoud in het Conservatorium). We pleitten meermalen reeds voor Wagner in de concertzaal. Samenvattend herhalen we : gansch de dramatiek van deze opera's schuilt in de muziek. Het scenisch gebeuren is te zwaar met de tijdsgebreken beladen om ons volledig te boeien. Kleiber bracht in het tweede concert een gelukkige reprise van het hoofdwerk van Strawinsky : « Lentewijding », voortreffelijk ingestudeerd, maar wellicht nog te bezonnen en te artistisch.

Over de grootste gebeurtenis van verleden maand : het optreden van Toscanini, schrijven we in een volgende kroniek.

Dr. M. Boereboom.

DE WERELDTENTOONSTELLING VAN 1935 EN WIJ.

De Wereldtentoonstelling van 1935 moet onze bizondere aandacht krijgen, daar zij gehouden wordt te Brussel : het strijdoord bij uitnemendheid der Vlaamsch-Fransche dualiteit. Toepassing der taalwetten en openbare meening..., zij worden te Brussel bestreden en omstreden met een zeer bizondere scherpte, waarvan de kranten ons elken dag kolommenlang verhalen.

1935 kan voor Brussel een proef zijn zonder voorgaande. Niet als stad als zóódanig, doch als symbool van een nationale eenheid die met de dubbele rechtsherkenning Vlaanderen-Wallonnië, gen rekening houden wil... ten nadeele van Vlaanderen.

Van stoeten en manifesten verwachtten wij niet veel. Dagelijksche klachten over taalvernederingen kunnen de gemoederen in Vlaanderen wel ophitsen, doch brengen « Brussel »zelf niet in de vuurproef. De jacht op Vlaamsche opschriften en Vlaamsche druksels, zal wel « Vlaanderen » lezen in zijn krant, doch « Brussel » zèlf zal geen weerslag dàarvan gevoelen, **indien er in het hart der tentoonstelling zèlf geen onverzettelijkheid opgaat van de deelnemende Vlamingen zèlf !**

De tentoonstelling is een ingewikkeld raderwerk, met tientallen komiteiten en onderkomiteiten waarin Vlamingen zetelen.

(Zie vervolg, 3e kolom, bldz. 9.)

Binnenlandsche Politiek

Toen de heer Theunis, jaren geleden, zijn vaderland als de naamlooze vennootschap België uitriep, verklaarde hij tevens met den profetischen blik die zoo goed past bij het gebaar van staatslieden of die het willen worden, dat de tijd van groote penitentie was aangebroken.

En nu de heer Theunis, in een onverschillig geworden land, andermaal het voorzitterschap van de naamlooze vennootschap België heeft aanvaard, en voorloopig al de andere voorzitterschappen die zijn bedrijvigheid opeischten vacant verklaard, mogen wij, zonder den minsten lust naar profetie of ambitie van staatsmanschap zeggen dat de tijd van groote vernedering voor Vlaanderen begonnen is.

« Algemeen Bevel nr. 327.

De heer du Bus de Warnaffe is minister geworden. Niemand is nog verbaasd als iemand minister wordt. Waarom zou de heer du Bus de Warnaffe het niet zijn ? En hij heeft zijn ministerschap geplaatst onder het teeken van « Algemeen Bevel nr. 327. »

De dagbladschrijvers hebben voldoende uitengedaan wat dit beteekent. Het breekt af met de grondslag die was aangenomen voor het taalstatuut dat, na oneindig veel moeite verkregen, als een Vlaamsche overwinning werd bezongen. Het voert terug de tweetaligheid in voor alle bestuursdiensten van P.T.T. over heel het Vlaamsche land. Het is een verkrachting van de wet, van het gegeven woord.

De heer du Bus de Warnaffe had iets goed te maken ten opzichte van zijn geestesverwanten, de Brusselsche liberalen. Hij is zoowat te Brussel wat ze in de franskiljonsch-katholieke kringen « une dame d'œuvres » noemen. Hij behoort tot die vechtlustige katholieken die op het Brusselsche stadhuis de meerderheidsmentaliteit toepassen in dien zin dat zij met de liberalen regeeren zonder een cent subsidie voor de Katholieke Scholen te hebben losgekregen. En die daarna met hartroerende woorden de noodige gelden inzamelen om de Katholieke Scholen bij wintertijd te kunnen verwarmen.

Dit was een zeer ongunstige nota voor den heer du Bus de Warnaffe. En om zoo iets te doen vergeven en vergeten bestaat er maar één middel : het is patent, driekleurig en onfeilbaar : de Vlamingen pesten.

Den heer du Bus de Warnaffe zal dus, vanwege zijn liberale vrienden, veel vergeven worden omdat hij veel heeft gepest.

***

Maar de heer du Bus de Warnaffe is onschuldig. Het bevel bestond vóór zijn aankomst in het ministerie. Het werd goedgekeurd door zijn voorganger, minister Dierckx, beroemd door zijn bolhoed en zijn vliegmachine.

Wij begrijpen dat de heer du Bus de Warnaffe zich geen rekenschap gaf van de draagwijdte van het « Algemeen Bevel nr. 327 ». Een minister kan zoo maar dadelijk niet alles begrijpen. Nu heeft hij begrepen; de Vlaamsche pers is zeer vlijtig om die zaken te doen begrijpen ; maar de nieuwe minister heeft tot dusver niets ingetrokken van een dienstbevel dat regelrecht in tegenstrijdigheid staat met een Belgische wet waaraan hij moet gehoorzamen.

Minister Dierckx heeft goedgekeurd, minister du Bus de Warnaffe keurt het niet af.

Maar de hoofdschuldigen zitten in de bureelen. En die hoofdschuldigen zitten daar reeds jaren te brouwen. En twee Vlaamsche ministers hebben die heeren laten voortboeren, angstvallig om toch geen opspraak te verwekken. Die ministers hebben er vooral voor gezorgd om toch niet het evenwicht te breken ten voordeele van het Vlaamsch personeel. En dan komt het «Algemeen Bevel nr. 327. »

***

Wij begrijpen nu wel dat een Vlaamsch minister tegenwoordig andere katten te geeselen heeft. Daar is voor het oogenblik een loopgraaf- en ondermijnings-oorlog gaande die alle scherpzinnigheid en alle handigheid voor zich opeischt. Er verschijnen vertrouwelijke brieven in de pers waar zelfs Z. Em. de Aartsbisschop van Mechelen op onverantwoordelijke wijze bij betrokken wordt.

En wat is het Vlaamsche rechtsherstel vergeleken bij zoo'n verheven taak ? Die persoonlijke geldcampagne is heel wat belangrijker dan het dienstbevel Dierckx-du Bus de Warnaffe dat ons meer dan tien jaar achteruit brengt, en een revolutionnaire daad is waarna men het woord « wettelijkheid » niet meer in den mond mag nemen.

Wij denken dan ook, met heimwee en verlangen, dat minister Bovesse bij een dergelijk schandaal in tegenovergestelden zin, geen vier-en-twintig uren zonder spektakel zou hebben laten voorbijgaan en dat Devèze voor heel wat min, een regeering heeft op stelten gezet.

***

Als vergoeding voor de suikerwater-vete van zijn jongen collega Rubbens heeft oudminister Poullet te Hasselt een uiteenzetting gegeven die heel wat meer om het lijf had. Hij sprak over de militaire kwestie en inzonderheid over de afspraak die België heeft met Frankrijk. De tekst van de rede krijgen wij niet te lezen. De « Standaard », drukte een tekst af door den heer Poullet zelf opgemaakt en die niets meer was dan het plan van zijn rede, waaruit dus de betoogkracht totaal verdwenen was.

De heer Poullet heeft vooral nadruk willen leggen op het onderscheid dat bestaat tusschen een militair akkoord en een politiek verbond. Dat theoretisch onderscheid bestaat werkelijk. Maar zóó onschuldig als de heer Poullet het militair akkoord met Frankrijk wil laten voorkomen is het in werkelijkheid niet. Het militair akkoord is geen alleenstaand feit. Het werd destijds door M. Janson, voorganger van M. Devèze, opgevat als de kern van een verder en inniger samengaan. Het is de bevestiging van den steeds sterker wordenden invloed van Frankrijk en het Belgische toekomstbeeld, dat eenzijdig naar Frankrijk is georienteerd.

De liberaal Devèze is minister. Vier liberale bladen zijn in handen van de Fransche oorlogsindustrie ; heel onze grensverdediging (en die grenzen gaan tot diep in het binnenland) is de versterking van de Fransche noordergrens ; heel België is Frankrijk's grens. Frankrijk heeft geen politiek verbond met België noodig om er te overheerschen.

Zoodat het onderscheid van den heer Poullet wonderwel begint te gelijken op het onderscheid dat minister du Bus de Warnaffe heeft gemaakt betreffende het « Algemeen Bevel nr. 327 ».

***

En om de week ten volle in het teeken van de Vlaamsche vernedering te plaatsen, heeft de heer Theunis een precedent gesteld dat zou verbazen indien de Vlamingen nog de weldaad van de verbazing kenden.

Hij heeft namelijk de raadgevende commissie van oud-strijders ontvangen om aan die heeren rekenschap te geven over de houding van de regeering ten opzichte van de weder-in-dienststelling van de destijds gestrafte ambtenaren.

Iedereen weet wat die raadgevende Commissie is. Zij werd samengesteld door den heer Devèze met uitsluiting van de oudstrijders waarvan de leiders niet afhangen van een staatsdienst. De heer Devèze heeft verwoed de deelname van de Vlaamsche oud-strijders geweigerd. De tachtig procent tellen bij hem niet meê. En de Vlaamsche ministers hebben er zich bij neergelegd. De hoogere belangen van het land, moet ge weten.

Welnu die Fraternellen en wat er rond draait vragen rekenschap. En minister Theunis geeft die volgaarne.

Het was niet voldoende dat er in het Staatsblad een oproep verscheen tot eventueele verklikkers of kwaadsprekers. Dit zonderlinge juridische geploeter bracht niet op wat men ervan verwachtte. En de fraternellen, die op hun actief het schandaal van Diksmuide hebben, en de door Max toegelaten overrompeling van de neutrale strook, werden door M. Theunis ontvangen met de hoffelijkheid die past bij dergelijk bezoek.

Ziehier wat hij, volgens « Le Soir » verklaarde :

« De ambtenaars werden terug in dienst gesteld door M. Sap, in overeenstemming met het toenmalige hoofd van de regeering. Toen het kabinet Theunis het bewind in handen nam, was het een voldongen feit.»

En het verslag gaat voort :

« De eerste minister zegde nog aan de afgevaardigden dat een nieuw feit zich moest voordoen om ongedaan te maken wat was geschied en dat de getroffen maatregel — **waarvan de huidige regeering niets afwist,** (wij onderlijnen. Red.) — geen terugwerkende kracht zal hebben wat betreft de wedden en vergoedingen ; en dat er trouwens een schorsing van dienst en van wedde van zestien jaar blijft bestaan.»

Het is ongehoord dat het hoofd van de regeering zich laat gaan tot het geven van rekenschap aan een organisatie die als grondslag van haar actie den haat tegen het Vlaamsche rechtsherstel heeft, een organisatie die alleen werd in het leven geroepen om advies te geven in zaken die de oud-strijdersbelangen aangaan.

De tijd van de Vlaamsche vernedering is aangebroken in de naamlooze vennootschap België.

***

Daarmeê waren de heeren van de Fraternellen nog niet buiten. Zij werden ontvangen door de ministers Devèze, Pierlot, Bovesse en du Bus de Warnaffe. Het schijnt dat die heeren ook oud-strijders zijn.

En bij de afgevaardigden van de raadgevende commissie hadden zich nu gevoegd de Vuurkruisers. Al die heeren te samen betuigden hun vertrouwen in de vier ministers.

Als de Vlaamsche ministers nu eens het advies willen kennen van de oud-strijders die de tachtig procent van den IJzer vertegenwoordigen, dan kunnen zij ook even een afvaardiging van V.O.S. ontvangen.

En, eventueel, zou het dan te hopen zijn dat de Vlaamsche oud-strijders hun vertrouwen in de drie ministers uit mochten spreken.

Om in onze beide proefnummers zooveel medewerkers mogelijk aan het woord te laten, verschijnt bij uitzondering in dit nummer geen overzicht van de buitenlandsche politiek.

WAALSCHE KRONIEK

Luik... Het Land van den Glimlach.

Dit schijnt paradoksaal ? Toch is het waar.

Ik dacht het vroeger ook, vóór ik mijn warme pantoffels bij een Waalschen haard had gevonden. Nu heb ik mijn voorbarige meening afgezworen en beken : ik heb mijn vinger deerlijk in mijn oog gestoken.

Het « heilig land van Luik » zou onze Liersche Fee het noemen als hij zich ooit in een Luiksche café had neergevleid. Maar Fee en al de andere plezierige Vlamingen trekken liever op vacantie naar het kwezelkensland, de Kempen, dan naar het zwarte kolenland der « cité ardente ». Kwestie van temperament is dat niet, nog minder uit overtuiging — o, dat groote woord, — maar misschien is het wel de schrik voor de Action Wallonne die U zoo in een handomdraai een Flamboche depisteert, of van de tierende milicie der Légion nationale. Enfin, daaraan hebben de Flambochen ongelijk, want het is er plezant.

Tracht om Godswil geen vergelijking te maken tusschen de flauwe ketjesstad en die van « Amon nos autes ». De pandoers zijn hier anders, de burgermenschjes joviaal, de parlementairen excentriek, en de midinetjes amusant, daarbij nog elegant.

Een jong ketje is gemaakt plezierig, maar een volwassen ket is een « zievereer »; in 't Luiksche zijn de rollen omgekeerd, daar kun je de jonge college- of unifstudenten zien dwalen met een tromp van « de azijn is weer eens goedkoop », maar het scheelt weinig of het winkeljuffertje vliegt je om den hals, of het oude burgerventje krijgt zijn kuren en begint te dansen in volle straat op 't lustig airtje van « Prindez vos' baston, Simon ».

De klucht begint reeds in den trein, op de hoogte van Ans. Daar schiet de meest prozaïsche Waal plotseling vol poëzie van zoo gauw hij de zwart-vuile terrils van de koolputten in 't oog krijgt of het onooglijk achterbuurtje van Laveu ; dan ontsnapt de conventioneele stijfdoenerij met een zucht uit het diepste van zijn lichaam. En hij begint te rammelen lijk een beiaard en te kwetteren lijk een vink in zijn zangerig taaltje, over « Lîdje, m'cô » ; en het scheelt maar weinig of in zijn sentimenteele aandoening pletst hij je kameraadschappelijk en uitbundig op je dijen.

*
* *

Buiten het station met zijn Belgisch opschrift « Liège-Luik » — de Luikenaars zijn nu eenmaal voor de verbroedering, niettegenstaande Monsieur Jennissen en de Action Wallonne, — buiten het station dus, loop je op een eindelooze rij « taxen » : Citax, Fixtax, FNtax, Beltax, Lîdjetax en andere massa taxen. Er ontbreekt nog slechts het « nikstax », want lijk alle goede Belgen kennen « ceux d'Lîdje » ook wat Vlaamsch.

Maar xtax is te duur in deze lammenadige crisisperiode, we zullen dus maar het trammetje nemen dat klabetterend de stad inrijdt. O, die Luiksche trams der TULE-mij, met hun « entrez par l'avant », waar de oningewijde de automatische deur tegen den neus krijgt of wel de achterdeur niet openkrijgt en zoo in 't rammelkastje zitten blijft, sakkerend op de moderne mechaniek. De vulgairste matrone of het vetste vischwijf verbroedert er met den dikbuikigen aristo van de Avenue Blonden, de chique mamezel kakelt er met den werkman en de schooljong vrijen onbezorgd op de « plate-formes ». Die menschen zijn niet met poeder noch met crayon de rouge gesminkt, maar met eene laag levensvreugde die er zoo'n vingerdik bovenop ligt. Het afgetobde dactylootje of de moegewroete man in blauwe over-all schijnen eerder van een vertooning van « Soupe aux canards » of « Fra Diavolo » te komen dan van hun lastig werk. Je voelt zoo'n warmte aan het hart dat van die goedgeluimde menschen uitstraalt, ze schijnen je wel te hynotiseeren met hun leuk gebabbel en hun clownerij. Maar het uitzicht der tramontvangers werkt nog aanstekelijker : zij hebben de pet op één oor of op één krol want bijna allen zijn « des beaux crollés », zij loopen op hun blokken en praten een schilderachtig taaltje : een mengelmoes van Fransch en Vlaamsch met een massa Marius-termen doorspekt. Grimassen trekkend draait hij zijn koffiemolen om je kaartje te stempelen en geeft je ondertusschen van « mon prince », zonder de noodige Rabelaisiaansche termen te vergeten.

*
* *

Te Brussel vraag je naar een « rue de l'étuve-straat » en de pandoer snauwt je snibbig toe : « à gauche, à droite, of demandeiz au boas de l'estiminée ». Te Luik gaat het anders toe : de pandoer begint een praatje met je van : « ken je Luik niet ? mooie squares en parken, lekkere restaurants en luxueuse hotels als de « Suède » (d'illustre mémoire, hé, moeder de vrouw) ». De oude heer of de jonge oolijke dame zijn verteederd omdat je je gewaardigt hun den weg te vragen en loopen een eindje met je mee, zich excuseerend « c'est sur ma route », al kakelend en gichelend over het laatste spel van de Gymnase, of het operetje van den Trianon, of de zitting van den gemeenteraad, onder het dictatorsoog van papa Neujean. En telkens als die goede man of dat lieve kind je een merkwaardigheid kunnen toonen, dan zwelt hun borst van diepgemeenden trots : hier Li Perron, of het standbeeld van Tchantchèt, daar het Curtius-huis of de fameuze brug van de Expositie.

Van de hoogstudenten hoor je niets. « C'est dès canaye, frê Hinri ». Ik zei het hooger reeds : die zijn veel te pedant. Laberen is hun onbekend ; op een Beethoven-gala van Marsick of Rasse gaan ze paradeeren, en vergenoegen zich verder met te boffen op Rex, A.C.J.B., Action Wallonne of de Légion. En als je met hen spreekt dan klinkt het altoos : notre Grétry, notre Franck, notre Richard Heints en notre Clément Vautel, want de auteur van « Mon curé chez les riches, est Liégois, ma chèèèère ». Het huis echter waar Baudelaire verbleef dat willen ze niet toonen, want zij zijn geschandaliseerd om de termen waarmee hij van hun zusters sprak, als :

« et leurs membres sont des poteaux
qui donnent le goût des squelettes ».

Daarom hebben ze den Charles maar laten vallen, zooniet werd hij ook nog « nôtre ». Maar koning Leopold III was toch een oolijkerd met die menschen zeem om den baard te strijken door hun een « prince de Liége » te schenken.

*
* *

Als je 's avonds door de Luiksche straten slentert. dan ontmoet je geen ziel. Ja toch, somtijds een dolenden hond — misschien den armen Mylord uit Jef de Cock's « Ons Leven » — die even aan je broekspijp snuift en wegvlucht omdat je geen Waalsch geurtje aan je hebt. En hoe kunnen de straten vol volk zijn als de ontelbare koffiehuizen het geheel heeft opgeslokt. Hier is muziek van radio of tingeltangel, ginds wordt gezongen « Li p'tit banc », een eindje verder knettert een jazz en aan de andere zijde van de straat huilt men de « internationale ». Dat is de ziel van Luik : muziek ! Een Luikenaar zonder muziek is als een tee-tootler die zat is : hij is ziek. Hier geen « café Procope », want alle cafés zijn er litérair vanaf het kleinste kaberdoeske tot het Café Anglais, omdat alle Luikenaars echte artisten zijn — a. u. b. niet verstaan in ongunstigen zin. — In geen enkele streek van het Vlaamsche land krioelt het zoo van artisten als te Luik. Bij ons zouden de dilettanten èn de woordverknoeiers uitgefloten worden, hier echter worden ze opgehemeld en vereerd. Geen enkele straat die niet een vertegenwoordiger van dit zoodje telt : een homme de lettres, of een auteur dramatique, of een poète wallon, of een chansonnier wallon. Er loopen er geen honderd, maar wel duizend en allemaal van die ultraplezante menschen.

Kom je in een café dan is de kellner fier je te kunnen melden : dat is de groote Defrêcheux, en die Trokart, en ginds zitten Crahay, Noel en Alberdé, de mannen van « Prétimps d'l'amour ».

En och wat schrijven die « auteurs wallons » — op enkele werkelijke kunstenaars na — al voor een rommel. Plezierig zijn ze wel de stukjes als « Li pus bèle fème dè monde », of « Djèra passe one mâle djourneie », maar dat is ook al. In Luik is dat genoeg, want « lachen » is de leuze van de burgerluidjes.

En dan... en dan... ik zou nog moeten spreken over Tchantchèt en de andere poesjenellen, de leuke liedjes en de gekke « cramignons », zonder de lachwekkende vergaderingen van de Waalsche extremisten te vergeten, maar mijn kolommetje is vol. Nu, Nieuw-Vlaanderen zal me later nog wel eens een plaatsje geven.

Inmiddels, Vlaamsche lezer, doet het de Walen na, niets dan het lachen, wel te verstaan.

On Flamin d'Lîdje.

DE WERELDTENTOONSTELLING VAN 1935 en WIJ.

Vervolg.

Het ligt in niemands bedoeling van die Vlamingen te eischen, op de vergaderingen dier komiteiten te verschijnen met een leeuwenvlag,..... doch wel, dat zij **onverbiddelijk** zouden staan op de toepassing der taalwetten, en dat zij even onverbiddelijk zouden **Nederlandsch spreken,** óók dààr waar zou beweerd worden dat men die taal niet machtig is.

Indien ieder Vlaming, lid van een of ander komiteit, **onverbiddelijk** zijn plicht doet, dan wordt het « achter de schermen » der tentoonstelling, een incident,... dat het vraagstuk scherp stellen zal in kringen waarin men het tot heden hooghartig voorbijging.

Indien ieder Vlaming zijn plicht doet, dan zal de tentoonstelling van 1935 vruchtbaar wezen op dàt stuk : door de menigvuldige initiatieven van het leidend, want Vlaamsch intellectueel element, wordt de Vlaamsche aangelegenheid opgeworpen in het hart der oppositie.

Laat de tentoonstelling staan in het onvlaamsch of anti-vlaamsch teeken ; zorgen we er voor dat het den inrichters in elk geval « moreel » duur te staan kome. Dat al dezen die daar zetelen in komiteiten, onderkomiteiten en besturen van initiatief, met wet en regel in de hand, de « stomme en doove » herriescheppers zijn in alle deftigheid.

Wij letten op elk formulier. Wij waken op elk verslag. Niets uit de briefwisseling aan ons gericht, mag onopgemerkt voorbijgaan. Waar we te spreken hebben, spreken wij (keurig) « Nederlandsch », zonder de gebruikelijke vertaling uit « hoffelijkheid » daaraan toe te voegen.

In 1935 moet er worden gevoeld, dat de dualiteit « vervelender » wordt, naarmate men het zwakke punt benadert van den verfranschten Vlaamschen bodem die men «het hart van het land » heet te zijn !

X.

MARETAK.

Met de Kerstdagen verschijnt de maretak weer in de uitstalramen van winkels, vooral in de steden ; ook hier en daar in de huiskring wordt hij met deze gelegenheid ter versiering aangebracht.

De maretak komt zoowat overal in Europa voor, en nl. ook in ons land. Het is een halve woekerplant die leeft op takken en stammen van verschillende boomen. De wortels dringen in het weefsel der boomen door en ontnemen alzoo een gedeelte der anorganische stoffen aan de geparasiteerde planten, wat deze min of meer kwijnen doet en zelfs hun dood kan meebrengen.

De maretak is gaffelvormig vertakt, en draagt lepelvormige, leerachtige groenblijvende bladeren. De bloemen verschijnen van Maart tot Mei en vallen weinig op met hun geelgroene tint. Na den bloei ontwikkelen zich de welbekende witte glanzende bessen. De gansche plant bereikt slechts 0,20 m. tot 0,50 m. volgens de groeikracht van den boom waarop zij groeit. De maretak is tweehuizig d.w.z. dat men planten heeft met uitsluitend mannelijke en andere met uitsluitend vrouwelijke bloemen. De bestuiving heeft plaats hoofdzakelijk door tusschenkomst van vliegen en andere insecten. De zaden worden voornamelijk door de vogels verspreid o.a. door de mistellijster. Deze vogels voeden zich met de mistelbessen, doch de onverteerde zaden worden met de uitwerpselen uitgeworpen. Zoo komen zij allicht op tak of stam terecht. 't Gebeurt wel dat bij het oppeuzelen van de bessen eenige van de kleverige zaden aan den bek van den vogel blijven hangen. Door het wrijven van zijn bek aan tak of stam komen dan de zaden hierop terecht. 't Is slechts na eenige maanden dat het zaad kiemt en het leven geeft aan een nieuwe plant, die zelf verschillende jaren noodig heeft om een zekere grootte te bereiken.

De maretak groeit op verschillende boomen, maar vooral op appel en populier, verder nog op wilg, notelaar, els, berk, hazelnotelaar, haagbeuk, eik, meidoorn, lijsterbes, linde, esch, enz.

De plant is onder allerlei benamingen gekend b.v. : **mistletoe,** naar het Engelsch, **vogellijm,** naar den kleverigen inhoud der bessen, **boomkruid,** naar de natuurlijke groeiplaats van deze plant ; **hulster,** waarschijnlijk naar het woord hulst alhoewel beide planten slechts dit gemeen hebben dat zij winter en zomer groen blijven en voor Kerstmistooi gebruikt worden ; **duivelsgras,** waarschijnlijk een samentrekking en vervorming van de uitdrukking « duivelsch gewas » waarmede de maretak in de middeleeuwen werd aangeduid, want de plant heeft niet de minste gelijkenis met gras ; **duivelsnest,** naar de gelijkenis die de plant van op afstand heeft met een nest en naar het feit dat het volksgeloof wilde dat de plant door den duivel werd bewoond; verder spreekt men nog van mistel, holster, hamspoen, mattekruid, slangenwortel, enz. In Frankrijk in de omstreken van Belfort spreekt men van heksennesten (« Ni d'jenatche ») omdat, volgens het volksgeloof, aldaar de maretak door de heksen voortgebracht en bewoond werd. Te Valenciennes en omstreken heet de maretak heksenbezem (Ramon d'sorcièle) evenals in sommige deelen van Zwitserland en Duitschland waar hij als « Hexenbesen » bekend staat ; terwijl men te Longueville (Frankrijk) en in de Rijnpfalz zegt « heksenstok » (Buchon d'sorcière). Deze benaming komt voort uit het volksgeloof volgens hetwelk de maretakken door de heksen gebruikt werden om er op zittende mee door de lucht te vliegen en zich naar hun sabbat of heksenvergaderplaats te begeven.

De naam maretak staat in verband met een boozen geest of mare, die 's nachts de slapende personen berijdt. Het woord zou ook zijn ontstaan kunnen gekregen hebben omdat men deze takken vroeger wel gebruikte om de « maar » of de kwade hand uit de veestallen te houden ; ofwel ontstond de naam uit het volksgeloof dat wilde dat de maretak ontstaat op die takken waarop de mare zich te ruste nederzet. Ten slotte nog deze meening : de maretak doet schade aan den boom waarop hij groeit, zooals de mare op den mensch zit en hem lijden doet.

Eeuwen geleden stond de maretak hoog in aanzien bij de Kelten, hij werd als een heilige plant aanzien en men schreef hem een groote geneeskracht toe, de « alles genezende » werd hij toen genoemd. Het waren hoofdzakelijk de exemplaren die op eiken groeiden die men hoogschatte. En deze zijn eerder zeldzaam, want de gewone maretak ontwikkelt zich niet dikwijls op deze boomsoort. Werd zulk een plant ontdekt dan togen de druïden, de Keltische priesters, gekleed in witte gewaden er heen, maar liefst den zesden dag na de nieuwe maan. Een tijdje vóór men aan den boom kwam, hield men den wagen stil, getrokken door twee witte stieren, die tot dan nog nooit ingespannen waren. De priesters met hun gevolg gingen verder tot aan den boom, knielden en baden er. Een groot wit kleed werd onder den boom opengespreid en de hoogepriester klom in den boom. Voorzichtig sneed hij den maretak af met een gouden sikkel, liet hem op het kleed vallen, want hij mocht niet in aanraking komen met de aarde, zooniet ging zijn kracht verloren. Als de hoogepriester weer op den grond kwam, werden de twee witte stieren geofferd. Na de goden gebeden te hebben, dompelde men de maretakken in water en ieder die van het gevolg deelmaakte ontving er een takje van. Dit zou dan dienen ter behoeding van alle ziekten en van alle booze geesten.

In de Noorsche mythologie vernemen wij dat de maretak een bewoner van het Walhalla was, doch op zekeren dag naar beneden stortte, evenwel niet op den grond geraakte maar aan de takken der boomen bleef hangen. In de Noorsche godenwereld veroorzaakte de maretak een ramp. De booze Loki wapende op zekeren dag de hand van den blinden Hödur met een speer gemaakt uit een twijg van de maretak. Hij gaf de goede richting aan de hand van den blinde, de speer suisde door de lucht en trof den mooien Noorschen god Balder, die zwaar gewond neerstortte. Het is van dan af, dat de maretak aanzien werd als een booze plant, waarvan duivels en heksen gebruik maakten in hun duistere werken.

In « Aeneide VI » leert Virgilius ons dat een levende slechts in de onderaardsche wereld binnen kan, wanneer hij in het bezit is van den magischen twijg van Proserpina, den maretak. In verschillende gewesten was men langen tijd de meening toegedaan dat de maretak het vermogen bezat alle sloten en deuren te openen.

De maretak werd eveneens gebruikt als tooverroede om schatten te vinden, terwijl langs een andere zijde de overtuiging heerschte dat onder hazelnotelaars of eiken waarop een maretak groeide een schat verborgen was. Voegen wij er bij dat de maretak niet dikwijls op deze planten te vinden is.

Aan maretak werd een groote geneeskracht en een heilzamen invloed tegen alle booze geesten toegeschreven. In de 16e eeuw droegen sommige personen eenige blaadjes aan hun hals om zich te vrijwaren tegen de booze geesten en de ziekten. In Duitschland, o.m. in de Eifelstreek, sneed men kruisjes uit het hout van maretakken, en droeg deze bij zich om booze invloeden te weren. In de Rijnpfalz zegt men dat een maretak geluk in huis brengt. In Oostenrijk werden maretakblaadjes driemaal gewijd en dan rond den hals der kinderen gehangen om ze tegen ziekten te vrijwaren. Maar om zijn volle uitwerking te hebben, moest het mistelblaadje zesmaal vernieuwd worden, telkens bij de nieuwe maan. En dit vernieuwen gebeurde natuurlijk onder het prevelen van zeer geheimzinnige spreuken. Ofwel werden mistelbessen in zilver gevat en zoo om den hals gedragen om van betoovering vrij te blijven. Vooral tegen epilepsis of vallende ziekte werd maretak ten zeerste aangeprezen, men droeg hiervoor o.a. een stukje mistelhout aan den hals. Tot in de helft der 18e eeuw zien wij geleerden nog geloof hechten aan de wonderlijke kracht van maretak. Zelfs Boerhave schreef het voor tegen vallende ziekte. En al mag het verwonderen, toch komen ten huidigen dage bij het volk dergelijke practijken nog voor.

Maretak zou ook beschermen tegen bliksem en brand, altijd naar het volksgeloof. In sommige gewesten beweert men dat een boom waarop een maretak groeit, nooit door bliksem wordt getroffen. In Engeland gelooft men nu nog dat het bundeltje maretak met Kerstmis in huis gehangen het gebouw voor brand bewaart.

Hoe is men tot het gebruik van maretak op de Kertsdagen gekomen ? Met zekerheid kan men zulks niet uitmaken, maar er is wel wat te zeggen voor volgenden uitleg. In vroegere jaren werd zooals wij zagen een ruim gebruik gemaakt van maretak om de booze geesten uit huis en stallen te weren. Hiertoe hing men maretakken boven de deuren of aan de zoldering. Zouden de Kerstdag-maretakken in den beginne ook niet deze beteekenis hebben gehad, want naar het volksgeloof was het toch vooral met de winterzonnewende dat de booze geesten rondzwierven ? Wat er ook van zij, de laatste jaren zien wij dat men in ons land met Kerstmis meer en meer maretakken gebruikt. Elders nog meer dan in Vlaanderen wendt men deze plant aan bij de viering van het Kerstfeest, zoo b.v. in Nederland, Frankrijk, Duitschland maar vooral in Engeland. Waarschijnlijk zelfs heeft die gewoonte zich van uit Engeland over de verschillende Europeesche landen verspreid. Een Kerstmis in Engeland zonder maretak of mistletoe is haast ondenkbaar. Groot zijn dan ook de hoeveelheden die er jaarlijks van gebruikt worden ; zoo zelfs dat men zich in het buitenland nog groote kwantiteiten moet aanschaffen, voornamelijk in Frankrijk en wel in Bretanje. Deze uitvoer van maretakken is een goede zaak voor de Bretoensche boeren, die er jaarlijks een mooi sommetje mee verdienen. Zij steken de natuur op tijd en stond een handje toe om voldoende mistelplanten te bekomen en brengen zelf de zaden op de takken van appelaars, populieren of andere boomen.

J. Jennet.

Wat gij niet wist.

DE VIJF LANGSTE RIVIEREN EN DE VIJF HOOGSTE BERGEN.

De langste rivier is de Nijl, met 5.940 K.M. Hierop volgt de Amazone met 5.500 K.M. De Ienisséi met 5.210 K.M. De Obi met 5.210 K.M. De Yang-Tse met 5.200 K.M. Onder de andere « lange » rivieren figureeren nog meer : de Parana met 3.700 K.M., de Lena met 4.600 K.M., de Amoer met 4.400 K.M., de Congo met 4.200 K.M. en de Niger met 4.160 K.M.

De bergen : Himalaya, 8.840 meter ; de Dapsang 8.620, de Tagharma 7.900, de Aconcagua 6.970, de Kilimandjaro 6.150. En in Europa : de Mont Blanc 4.180 meter en de Pelvoux 4.104 meter.

Om in de beide proefnummers zooveel mogelijk medewerkers aan het woord te laten, blijven ditmaal de Economische en de Sociale Kroniek achterwege.

Koloniale Staatkunde

Leopoldstad los van de Koninklijke plaats ?

Is kolonisatie een moreel gewettigd iets? Gewettigd of niet, wij staan voor een voldongen feit, waarover niet meer hoeft gekibbeld. Wij hebben onze wil en wet in Congo opgedrongen en daarom moet de inboorling de allereerste zijn om van de weldaden der beschaving te genieten; wij moeten hem veelvuldig vergelden al wat we hem ontnamen zonder andere rechtspleging dan de toepassing van de « wet van den sterkste » ; wij moeten de menigvuldige kwalen heelen die alle jonge kolonisatie met zich sleept.

Beschaving lijkt dus wel het eerste doel der kolonisatie. Beschaven heet scheppen van nieuwe en betere sociale toestanden en het verspreiden der grootste aller weldaden : de christelijke idee. Koloniseeren is dus iets beter en iets nieuwer en iets ruimer brengen ; het is verheffing van den mensch, het evenbeeld van God.

Hebben wij dat in onze kolonie zóó gedaan ? Driemaal « neen ». Neen, Congo was geen politiek wingewest zooals vele Fransche bezittingen en dat met het geweld der wapens werd ingepalmd, het eerste en het grootste doel onzer bezeting was de slavernij te keer te gaan en de menigvuldige weldaden der blanke beschaving kwistig uit te strooien. Maar koloniseeren is een synoniem van exploiteeren : het onmeedoogend uitbuiten der zwakken, het onverbiddelijk uitpompen van den laatsten adem uit een rachitiek lijf. Kolonisatie is immers zoo'n rubbergoedje dat men rekken kan zooveel en zoo lang men wil. Denkt nu toch niet dat het mijn doel is de eerste kolonisten aan te klagen, zulke vulgaire uitbuiterij was immers een fataal en ongewild gevolg van het nieuwe regiem dat « nolens volens » opgeduwd werd door de kolonisten, de zoogezegde pioniers. De oorzaak lag veel verder en veel dieper en namelijk in dit eenig feit dat de gouverneur-generaal de handen geboeid had en moest dansen op het wijsje dat in het verre moederland werd gefloten.

Het moederland was, zoogezegd, een waarborg voor de zuivere bedoeling der kolonisatie. En daar lag het hem juist. Het moederland, dat toch zoo weinig afwist van het overzeesch gebied, hield het bewind in handen en het lokaal bestuur lag gekneveld in het langdradig metropolitaansch geknoei. Vandaar geen cohesie tusschen beide, of beter nog, een strijd. De geschiedenis der colonisatie, zegt P. Rijckmans, « n'est qu'une suite de luttes entre les métropoles et leur pioniers d'outre-mer, celles-là edictant des lois humanitaires et ceux-ci pratiquant une dictature inhumaine ».

Zulke toestand hoeft van twee standpunten uit bekeken : van dit der kolonialen zelf en dan van dit der metropool. De kolonialen hoefden streng en onverbiddelijk op te treden, wilde de bezetting van het Congo-gebied niet mislukken. In België kon men zwetsen met al die mooie woorden als « humanisme » én dies meer die iedereen bewonderend moest doen opkijken; in Congo echter viel er te kampen tegen duizend en een tegenhangers, waarvan het moederderland niets afwist of althans scheen te ignoreeren. Neen, de inlandsche hoofden keken zoo maar niet passief toe naar de inpalming van hun rijk en het kortwieken van hun eeuwenoude zeden en gewoonten. Het moederland wou zoo mogelijk die zeden en gewoonten bewaren en vaardigde wetten uit, die meestal niet strookten met de koloniale mentaliteit en dito toestanden, en nog veel minder met het doel der bezetting. Koning Leopold immers wou beschaven maar meteen ook een wingewest verwerven waaruit het moederland de economische voordeelen zou putten ; en het stichten van een « kindertuin » of « een kolonie ter bescherming der verdrukten » was toch geenszins zijn doel.

Het koloniaal bestuur, bestaande uit een « kolonialen raad » — die toch zoo weinig echte koloniale leden telt — en een niet-koloniaal minister, meestal een speelbal der politiek, hield het beleid van dit verre en hun onbekende land in handen. Aan hen alleen, stond de koning toe, de wetten en besluiten uit te vaardigen, waarvan de kolonialen en de vertegenwoordiger des Konings in Congo slechts kennis kregen door de officieele publicaties. Dit kon natuurlijk niet bijdragen tot de goede verstandhouding tusschen metropool en kolonie en tot het bevestigen van ons gezag. De eenige man die nochtans de eerste vertegenwoordiger van 's Lands hoogste gezag was en de direkte ontwerper en uitvoerder van de-kolonie-ten-goede-komende besluiten hoefde te zijn, met a.w. de goeverneur-generaal, werd genegeerd. Hij was de poesjenel die dansen moest als het inkompetente moederlandsch bestuur aan het lijntje begon te trekken. Diezelfde man werd door de kommentator van het Koloniaal Charter bestempeld als zijnde: «mal préparé et aussi mal outillé pour en recevoir la lourde charge ». O ironie ! het koloniaal bestuur schijnt in dien tekst wel open biecht te spreken en te erkennen dat de goeverneurs generaal meestal « des incapables » waren, onbekwamen die zij zelf nochtans aan het hoofd van het lokaal bestuur hadden gesteld en misschien wel juist opdat zij alzoo het bewind in handen houden konden. En waarlijk, Congo hoefde heel wat anders dan uit het Belgisch leger gedetacheerde sabelsleepers of vertegenwoordigers der finantie ; er moest een op-en-top koloniaal aan 't roer staan, een « chief » die tot in merg en been vol integriteit steekt en geen met vrijzinnigheden doorspekt logeman. Aan zulk een man moet het recht toegekend wetten en besluiten te maken en te doen uitvoeren, zonder dat die hoeven uitgepluisd en bedild en bediskusseerd in een raad waar het nu eenmaal niet van een leien dakje gaat. Hij moet de handen vrij hebben om ten gepasten tijde op te treden in naam van het land.

Het koloniaal bestuur heeft de bladen van het kolonisatieboek gedraaid, maar heeft m.i. van Z tot A gelezen. Dus hoeft het omgekeerd en heel het staatsbeleid in een nieuw frakje gestoken.

De gewelddaden uit het «heldentijdperk» zijn verdwenen, het gezag schijnt bevestigd, dus mag de metropool gerust haar beschermend handgebaar laten varen en de leidsels overlaten aan één man, opdat hij werke ter besnoeiing der economische crisis die Congo op zijn sterkst teistert. Het toezicht hoeft daarom niet afgeschaft, maar wel versterkt en verscherpt en al de moderne ultra-snelle verkeers- en seinmiddelen zullen het haar vergemakkelijken.

Hier stelt zich dus de vraag : moet Leopoldstad los van het Koninklijk plein, los van de politiek, los van de financieele knie ?

Pierre Rijckmans' laatste boek « La Politique Coloniale », waardoor wij ons lieten inspireeren, is een pleidooi in dien zin ; en m.i. is hij de rechte man om met kennis van zaken te spreken en te oordeelen.

Het is nu geen tijd meer om onze koloniale politiek nog langer in den doofpot te verstoppen, om langer achter de schermen te verduiken en openbaar te verbloemen hoe het gelegen en gestaan is in die verre landouwen waarvoor het Parlement zich vergenoegt een budget te stemmen, zonder de situatie verder uit te diepen. Té lang stond onze Congo onder het voogdijschap van een politiek duivenhok waar werd in- en uitgevlogen zonder dat er zelfs tijd gevonden werd de gelegde eieren te bebroeden. «Er zijn lieden», zegt H. Heine, «die meenen een vogel precies te kennen omdat zij het ei hebben gezien waar hij is uitgekropen. » Zoo is het ook met heel die lange lijst van ministers van Koloniën die mekaar heben opgevolgd in een razend snel tempo. Té veel werd er van hen verwacht, want politieke kleur en veelzijdige bekwaamheid zijn nog geen certificaat van integriteit en onbaatzuchtigen opofferingsgeest. Hij weze katholiek, liberaal of socialist, bovendien advokaat, financier of industrieel en misschien ook wel een uitgeslapen politieker, voor de zetel van de koninklijke plaats deugt hij niet. Zelfs iemand die langs de heele ladder is opgeklommen en zich al de vossenlisten en administratieve knepen heeft toegeëigend is daar nog niet op zijn plaats ; de proef werd immers geleverd met den administrateur generaal als rechterarm van den minister, en wat heeft het gebaat... een duurbetaalde ambtenaar meer en verder niets. Een politiek minister zit geparalyseerd en is de speelbal van zijn medewerkers van het ministerie en koloniale raad. Hij zit onder den duim van de politiek, van de financie en van zijn eigen schraapzucht, want het is onloochenbaar dat een minister geen overvloedigen buit uit dit rijk domein zou weten te trekken. Bovendien kost dit lekker baantje heel wat centen aan de schatkist, waaronder ik citeer : een prachtig traktement en enkele nuttelooze en kostelijke reizen naar Congo. Mr. Tschoffen weet best wat dit opgeleverd heeft.

En welke merkwaardige zaken hebben de ministers van koloniën tot op heden gedaan, zoo op economisch als op sociaal gebied ? Zij hebben zelfs niet eens die immoreele geheime dossiers der blanke ambtenaars durven afschaffen En dat de eerste die « iets » gedaan heeft het hoofd opsteke en antwoorde bij middel van de pers. En dan het toppunt van indolencie : zij hebben zelfs den moed niet, noch den wil, om te kampen tegen den nefasten invloed der loge, die alles in haar sterken greep houdt vastgekneld.

En hier volgt ook de meening die de kolonialen in hun schilderend taaltje durven voorop zetten als de regeering aftreedt : « het is maar goed dat deze koloniale nulliteit weer buiten ligt ; maar... wat voor een uilskuiken gaan we nu weer krijgen ». En zegt dat niet genoeg ? Misschien zou het hier ook wel passen te verwijzen naar een zeer deugdelijk boekje, verschenen rond 1922, van de hand van een ex-goeverneur-generaal die een « man » was en die er niet voor schrok de minister heelemaal uit te kleeden en te zeggen : « kiezen of deelen ; hij (de minister) of ik ».

Al té lang heeft de kolonie als een kind aan de rokken van een politieke stiefmoeder moeten hangen. De nieuwe goeverneur-generaal had ook reeds, lang voor zijn benoeming, ingezien dat die pantomime lang genoeg had geduurd. Zal hij nu werken in den zin van zijn pleidooi ? De toekomst zal ons leeren of hij zijn vroegeren kijk, die tevens die van alle kolonialen is, gestand zal doen, d.w.z. dat eene kolonie niet kan gedijen als één man die ter plaatse verblijft, het bewind niet in handen krijgt en carte-blanche bekomt om haar naar goeddunken en om beterswil naar een bloeiende toekomstperiode op te leiden.

En... België zou wel een puntje kunnen zuigen aan de koloniale politiek van onze overzeesche buren.

S. de Jonghe.

Bladzijde voor de Vrouw

MARIE BASHKIRTSEFF.

Vijftig jaar geleden stierf Marie Bashkirtseff, pas 24 jaar oud. Haar afsterven werd te Parijs en te Nice met artikelen en voordrachten herdacht. Want dat vreemde wezen heeft indertijd meer stof opgejaagd door haar levenshouding dan anderen door hun genie of hun heldendaden.

Voor 't eerst hoorde ik van haar — ik moet het tot mijn schande en schaamte belijden — in DADDY LONGLEGS. Judy Abbott leest een boek, waarvan de heldin schrijft : « Vanmorgen had ik zoo'n geweldigen aanval van wanhoop... Ik voelde me gedrongen om de salonklok op te pakken en ze in zee te gaan gooien, daarna beterde mijn stemming ». Judy schudt het hoofd, dat gaat haar nuchter begrip te boven ! — Die heldin was Marie Bashkirtseff, dat boek was haar dagboek.

Ze was een jonge Russische, schitterend begaafd. Twee van haar schilderijen hangen nog in het musea te Parijs. Met haar moeder en nog een paar familieleden kwam ze naar Frankrijk, — haar vader bleef in Rusland achter, hij leefde in oneenigheid met zijn vrouw. Het eenig levensdoel van het jonge meisje, dat haar eigen schoonheid en verstand aanbad, was: iets bijzonders en vooral beroemd te worden. Abnormaal als haar zelfaanbidding en egocentrisme waren, slaagde ze er toch in talloos velen van haar genie te overtuigen. Soms liep ze blauwtjes op als ze vorstelijke personen en groote kunstenaars voor haar hofhouding wou aanwerven. Ze voelde zich dan diep verongelijkt, maar kwam geen oogenblik tot een gezonder inzicht. Haar dagboek weerspiegelt dien kultus van een kunstmatig **ik**, waaraan ze haar echt geluk en welzijn slachtofferde.

Haar « geval » heeft telkens weer dichters en romanschrijvers aangelokt. Een tijdlang was het in zekere geblaseerde vrouwenwereld, zelfs mode geworden, haar genre na te volgen.....

Voor liefhebbers van curiositeiten is haar dagboek zeker wel de moeite waard. Voor spychiaters ook.

Welke dames zoudt gij te gast vragen ?

Een Engelsche dame stelde den tooneelcriticus St. John Ervine een netelige vraag: Vertel de lezeressen van **GOOD HOUSEKEEPING** eens welke bekende personages gij te gast zoudt vragen, als ge een partij op touw woudt zetten voor uw eigen plezier ?

Winifred Holtby, een befaamde romanschrijfster, Professor Winifred Cullis, een geleerde vrouw, Gertrude Lawrence, een van de beste Engelsche actrices, Annie S. Swan, weer een romanschrijfster, die reeds drie letterkundige generaties lang den toets van de critiek zegevierend doorstaat, Ellen Wilkinson, met wie de schrijver zelf voortdurend overhoop ligt, want zij tracht steeds zijn critieken af te breken en hij de hare, Mevrouw Warwick Deeping, die zelf geen andere groote daden op haar actief heeft dan dat ze den suksesschrijver trouwde, en tenslotte Diana Wynyard, die iedereen wel kent, sedert zij de hoofdrol in **CAVALCADE** speelde.

We houden ons hier niet bezig met het mannelijk geslacht, anders kon het wel interessant zijn na te gaan, welke mannelijke gasten St. John Ervine verkoos. Vermelden we alleen, dat G. B. Shaw aan 't hoofd van de lijst prijkte, als zijnde een van de sympathiekste en interessantste gasten, die op een diner kunnen genoodigd worden, in Engeland of op heel het wereldrond.

Waarom werden die dames nu uitverkozen ? Allemaal kunnen ze goed praten en goed luisteren, — dat was een minimumeisch, waarmee de schrijver begon. Nummer één is een ruimdenkend, echt-menschelijk wezen. Ze draagt haar romans niet op haar gezicht geschreven... Nummer twee weet velerlei dingen, kan ze goed voorbrengen en is niet in 't minst pedant. Gertrude Lawrence is een briljante geest, ze heeft temperament en kan een heele partij aan gang houden. Als zij er is zal niemand tijd krijgen om zich te vervelen. Annie Swan heeft vriendelijke oogen en een zachte stem. Ze is een kalm, sympathiek wezen, en ze kan daarenboven de toekomst voorspellen. Zeer interessant ! Ook mevrouw Warwick Deeping, die astrologie heeft gestudeerd, kan dat. Ze moet iemand maar bekijken om hem of haar dadelijk te kunnen verrassen met een paar eigenaardige waarheden omtrent zijn of haar levenslot. En daarenboven voelt ge u dadelijk thuis bij haar. Ellen Wilkinson is reeds interessant als tegenstreefster alleen, maar daarbij heeft ze rood haar en al wat er mee samengaat : temperament, een vermogen om de harten te winnen...! Diana Wynyard is sympathiek en begaafd... Jammer genoeg kennen we de dames niet goed van dichtbij om over 's schrijvers oordeel te kunnen oordeelen.

We vreezen echter, dat ze niet zullen afhouden voor hij hun in werkelijkheid het diner in kwestie heeft aangeboden. Hij kan het gemakkelijk doen voor den prijs van het artikel, als we rekenen hoe de Engelsche bladen betalen ! En naderhand heeft hij dan weer stof voor een gezellig praatje in hetzelfde blad.....

Spijskaart voor de week.

ZONDAG :
Kippensoep,
Schotel met diverse voorgerechten,
Kalfsgebraad met schorseneeren,
Kip in korst,
Taartjes.
MAANDAG :
Italiaansche soep,
Spinazie met spiegeleieren,
Vanillepudding.
DINSDAG :
Erwtensoep met gefruite broodkorstjes,
Varkensgebraad met selder en aardappelen
Rijst met abrikozen.
WOENSDAG :
Wintergroentesoep,
Varkensribbetjes met erwtjes en aardappelenkroketten,
Chocoladepudding.
DONDERDAG :
Andijviesoep,
Zuurkool met Frankfurterworstjes,
Appelkoekjes.
VRIJDAG :
Melksoep met rijst,
Gevulde eieren,
Rog met gebruinde boter,
Macaroni met kaas.
ZATERDAG :
Preisoep,
Vleeschballetjes met aardappelkoek,
Fruitsla.

BEREIDINGSWIJZEN.

Italiaansche soep : Snijd een ajuin in dunne schijfjes en laat ze in boter bruinen tot ze goudgeel zijn ; giet er een liter vleeschsap bij ; voeg er 125 gr. rijst aan toe. De soep moet dik zijn. Doe er een weinig saffraan, boter en fijn gemalen parmezaankaas bij. Neem de soep van het vuur en voeg er en weinig kruidnoot en peper bij.

Rijst met abrikozen : Kook een lit. melk 250 gr. rijst gaar ; doe er suiker en een eierdooier bij en daarna het geklopte eiwit. In een geboterden vorm doet men een laag rijst, daarna een laag abrikozen enz. licht jes bakken in den oven en overgieten met abrikozensap alvorens op te dienen.

Wintergroentesoep : Snijd eenige preien en witte selders fijn, en drie kroppen andijvie ; laat een flink stuk boter smelten en voeg er de groenten bij. Laat ze zachtjes stoven gedurende een half uur; voeg er water en liebigvleeschextract bij en laat de soep nog drie kwartiers koken met vermicelli.

Andijviesoep : Eenige struikjes andijvie worden fijn gesneden en goed gewasschen. Nadat de andijvie uitgelekt is, snijdt men aardappelen in dobbelsteentjes, en doet men ze bij de andijvie met een handvol klein gesneden zuring in de noodige hoeveelheid water, waarbij wat peper en zout. Zijn de aardappelen gaar, dan worden ze fijn gewreven. In de soep doet men nu balletjes van kalfsgehakt, men roert er langzaam een paar eierdooiers onder en laat de soep koken tot het vleesch gaar is. Men kan ook de eierdooiers in de soepkom doen en er de soep langzaam opgieten.

Vleeschballetjes : Al de vleeschoverschotjes der week, van welke vleeschsoort ook, worden in kleine stukjes gesneden ; met gehakte in boter gesmeulde paddestoelen en sjalotjes, kruiden, zout, peper en kruidnoot (goed door elkaar vermengd) worden ze in een pan gedaan met eenige eetlepels **witte** gelatine (coulis) overgoten en korten tijd daarmede doorgekookt. Waarop men het sap van een citroen in de saus doet en deze aanlengt met vier eierdooiers. Men bestrooit een plank met geraspt brood, legt daarop de massa twee vinger hoog, overstrooit dit ook met geraspt brood en laat koud worden. waarna men het in gelijke deelen snijdt, waaruit men worstjes vormt die men nog eens in paneermeel wentelt en in heete boter bakt.

Smakelijk !

Wat gij niet wist.

EEN NIEUWE LODEWIJK XIV.

In Londen woont iemand, die het record op zijn naam heeft van de meeste uitnoodigingen voor lunchen en diners.

Zijn taak bestaat om de veertiende plaats in te nemen als de gasten aan tafel zich met dertienen bevinden.

Daar de man Lodewijk heet, wordt hij in society-kringen algemeen Lodewijk de Veertiende genoemd. Hij weet zich uitmuntend te bewegen, trouwens hij behoort tot een oude aristocratische familie, welke in moeilijkheden is geraakt.

Afgezien van de aangename tegemoetkoming in natura, welke bestaat in een altijd goed diner, krijgt hij voor zijn medewerking twee pond sterling per zitting.

DE KLEINE BAAS.

Sedert St. Niklaasdag, is naast mijn deur onophoudend geslagen geworden op een blikken trom. Aanvankelijk had me dat metalliek trommelen oppervlakkig en exodermisch strijdlustig gemaakt, zooals een internationaal vendel, dat zich zou klaar maken, om met Kerstdag te vertrekken naar de Saar, immerdar.

De grens tusschen het aangename en het vervelende, is lijk de taalgrens, moeilijk te trekken. Wannéér een ding vervelend wordt, weet men niet, maar op een gegeven dag is het het. Punt. Zoo is het nl. ook geweest met dien hond, die misschien zijn heel leven lang had gebast, tot er een avond kwam, waar het op mijn zenuwen gaf (Mevr. Beek weet ervan mee te spreken, zegt ze, van die zenuwen van me). Ik wond mezelf op, ik ging in den tuin, krenkende woorden roepend in de richting van den veronderstelden meester, ik zocht gedurende een deel van den nacht in het Codex naar de rechten van den menschen-burger ten overstaan van andermans huisdieren, wanneer de zaken plotseling keerden, door het verschijnen van de honderd zes en dertigste besluit-wet, die me zou toelaten, nog in dezelfde maand te verhuizen.

Wanneer het trommelen begon vervelend te worden en in afwachting van een volgende besluit-wet, ging ik bij mijn gebuur aanbellen, om protest aan te teekenen, zooals het een Vlaming past en kwam ik te staan tegenover een ventje met een waterhoofd dat opendeed zonder op te houden met trommelen. Ik was hem juist duidelijk aan 't maken, dat ik hem liefst een slag om de ooren zou hebben gegeven, wanneer zijn vader in het deurgat verscheen, vragende, wat er scheelde en iets mompelde over het gat van den timmerman.

De verschijning van den vader was van dien aard, dat ik van geen slaan meer sprak. Hij droeg een rooden baaien borstrok met beenen knoopen en rookte een steenen pijp van Goedewagen Gouda. Daar ik scheen te beduiden, dat ik hem nog gezien had, antwoordde hij, dat hij weleens op schilderijen stond afgebeeld met, in de hand, een raapkool en, in den fond, den kerktoren van Lier, dat zijn naam Pallieter was.

Of dat een voornaam, een familienaam of een toenaam was, wist hij niet duidelijk te maken en hij ging zoover, te beweren, dat hij er zijn broek aan veegde (hij droeg een floeren broek). Hij lei zijn hand op het waterhoofd van den trommelaar en stelde me dien voor als Pallieterke, zijn zoon, vragend of ik er nog nooit van gehoord had. Absoluut, zei ik, ik hoor hem al veertien dagen trommelen.

Wanneer ik verklaard had, dat mijn naam Beek was, meende ik me gerechtigd, een bondige uiteenzetting te doen, betrekkelijk het doel van mijn bezoek en enkele beschouwingen ten beste te geven, omtrent St. Niklaasgeschenken in 't algemeen en het geschikste speelgoed voor buurmans kinderen.

De Heer Pallieter stelde me echter op mijn hoede voor overhaaste beoordeelingen en heette, zonder dat ik er op voorbereid was, het waterhoofd, nogal een numero. Hij verklaarde daarenboven, dat het, op zijn hoofd na, in zijn groei gestremd was geworden door het vroegtijdig misbruik van sterke dranken.

Uit de vragen die hij daarop stelde en uit de antwoorden van het Pallieterke zou blijken, dat het Pallieterke zich voorstelde, dat er den ganschen advent diende getrommeld te worden, om de komst aan te kondigen van dengene dien hij noemde «den kleinen baas» ; dat de Kleine Baas te voet uit den Hemel zou komen en onderweg een handje zou geven aan zijn kindermeisje, den Engel van den Vrede ; dat de menschen, naar jaarlijksche gewoonte, door den nacht en door den sneeuw naar de kerk zouden trekken en dat de kleine kindjes in de keuken rond het kerstboompje zouden gaan zitten, om de komst van den Kleinen Baas af te wachten ; dat er echter in de Groote Stad geen enkelen Vlaamschen wegwijzer zou staan en dat het Baaske en zijn Engel zouden verzeilen op den Boulevard Anspach ; dat men ze daar overal zou buitensmijten, om niet in avondkleed te zijn en om geen gedevalueerde franks op zak te hebben ; dat de Engel van den Vrede links en rechts met zijn palmtak zou moeten slaan, om gerust gelaten te worden ; dat ze op groote heeren zouden loopen met overladen magen en op geacclimateerde, in konijn gekleede, winkeldochters die, in slecht Fransch en met dubbele tong, Engelsche liedjes zouden zingen ; dat er eenvoudige doppers zouden zijn met lappen in hun broek, die zich zouden afvragen, of het gepermitteerd was — van den Engel — met zoo'n dun kleed in den Winternacht rond te loopen en met zoo'n onschuldig bloeike — op den Kleinen Baas — op zijn bloote voeten ; dat ze zouden riskeeren te blijven staan voor een vitrien van den Bazar, waar, bij gelegenheid van Kerstmis, den kleinen oorlog zou afgebeeld zijn ; dat het niet mogelijk was, dat Burgemeester Max dien nacht een gasaanval deed boven Brussel, bij gelegenheid van zijn ambtsjubileum of omdat de Volkerenbond drie keer op één avond den vrede redde... en of het wel zeker was, dat de Kleine Baas den moed zou hebben om te gaan tot bij de menschen, die eenvoudig van hart en goed van wil zijn gebleven...

Ik zei, Pallieterke, van maar een aspirineke te pakken, Manneke, om eens goed uit te slapen, en zijn trom maar weg te leggen ('t was eigenlijk daarvoor dat ik kwam), en dat ik hem morgen een cahier en een crayon zou geven, om ventjes te teekenen, zoodat hij zich wat rustiger zou kunnen amuseeren.

Gisteren nu, kwam Pallieter zelf zijn kroeselkop over den hofmuur steken en hij gaf me de teekening die ge hier ziet, met verzoek, ze voor mij te houden, wegens dien heer met zijn overladen maag.

Seger Beek.

Een universitaire kroniek zal geregeld de markante feiten uit de studentenwereld te Leuven en te Gent aanstippen.

Lees Nieuw Vlaanderen op den trein !

Dat een smokkelaar door de Hollandsche politie bij de Prinses-Hendrikakade gegrepen werd, wordt als ongepast aanzien, om te vertellen in deftig gezelschap.

De Joodsche studenten te Warschau worden, naar men zegt, in hun studies belemmerd, doordat de Joodsche colonie in den laatsten tijd geen lijken meer levert. Ze wacht totdat er wat van die heeren in hun examen geslaagd zijn.

Er viel een diplomatiek incident voor tusschen Italië en Abessinië. Er waren zoowat zeshonderd dooden en gekwetsten. Voor zoover ons bekend, was daaronder geen enkel diplomaat.

Het is niet de eerste maal, lezen we, dat er zich incidenten voordoen. De Koning van Italië zou er nog onlangs een olifant hebben geschoten. Men is beginnen te veronderstellen, dat het ook een kemel kan geweest zijn.

De Abessinische troepen lieten een grooten buit achter, nl. wapens, munitie, tenten en viervoetige dieren. Dieren met meer dan vier voeten werden niet geïnventorieerd.

Fokker werd door de Grieksche politie van spionnage verdacht, omdat hij foto's had genomen; doch Fokker zou bewezen hebben, dat het enkel opnamen van wolken waren. Gelukkig beschikte hij over fotografisch bewijsmateriaal.

Een nieuwe tank heet op rupsenwielen te loopen met 'n snelheid van 96 Km. per uur. Wellicht ware het minder krenkend voor de rupsen, indien men een anderen naam voor zulke wielen vond.

De Kabinetsraad heeft beslist, het Casino te Gent aan te schaffen, om er de Vlaamsche Veeartsenijschool in te richten. Men zou er aan denken, de verdere vertooningen in het Slachthuis te geven.

Men heeft te Grimsby vijf millioen haringen bevroren, om te constateeren, of ze niets van hun smaak en geur zouden verliezen. Men hoopt van wel, wat betreft de geur.

Het schijnt thans uitgemaakt, dat geheimen over landsverdediging niet langer dan twee jaar verborgen kunnen blijven. Wat bazelt men dan nog over een geheim militair akkoord van 1928 ?

Er werd besloten, degenen tot verantwoording te roepen, die pogingen in het werk stellen, om in het Saargebied te reizen. Men had ook kunnen opklimmen tot het inzicht.

Mgr. Cruysberghs zegt, dat het Katholieke gemoed op de leerende Kerk antwoordt, zooals de echo in het bosch, op een stem die roept. « Trouw en onmiddellijk ». De Kerk is altijd gekant geweest tegen lange vrijages.

Sir Ovey, de Engelsche gezant, zou verklaard hebben, met sympathie te zullen medewerken, om bruggen te leggen. Dat sterkt ons in de meening, dat men het plan van den tunnel heeft opgegeven.

Op den Tag der Nationalen Solidarität, zou Minister Schacht een som van 32.000 mark hebben rondgehaald. Laat de schachten maar los.

Blériot zou gezegd hebben dat, bij een reis over den Oceaan, het kgr. vervoerde vracht op 800 fr. komt te staan. Zoodat er geen sprake van is. de volledige werken van Courts Mahler mee te nemen.

De leiders in gebreke.

Nu gaat Vlaanderen naar de volledige Nederlandsche eentaligheid ! Nu worden er geen hindernissen meer gelegd op den weg der uiteindelijke gelijkberechtiging ! Nu wordt de verwezenlijking van het Vlaamsche rechtsherstel triomfantelijk bereikt na een moeizamen strijd van meer dan honderd jaar !

Zoo werd gezegd en geschreven na het aanvaarden van elke taalwet. Zoo werd zoowel, na de aanneming der wet van 31 Juli 1921 op het gebruik der talen in bestuurszaken, als na deze der wet van 28 Juni 1932, uitgebazuind door de pers. Dit werd in Vlaanderen geheel of gedeeltelijk geloofd doch wie het zelfs maar voor een deel geloofde, heeft zich in de luren laten leggen; dat blijkt voor eenieder die oogen en ooren heeft en zeker voor wie de grieventrommels der Vlaamsche bladen doorwerkt. Nu nieuwjaar en dus abonnementsvernieuwing nadert zijn de grieventrommels tot barstenstoe gevuld. Het steekt den blindsten Vlaming de oogen uit dat de officieele tweetaligheid in Vlaanderen geen einde nam noch neemt.

Er wordt met de eentaligheid van Vlaanderen druk geschermd en de strijdende leiders dringen er in voordrachten en vergaderingen bij het volk op aan om het uitzicht van Vlaanderen eentalig te maken. Het volk volgt moeizaam of niet ; de officieele tweetaligheid, die dank zij de leiders of ondanks hen, behouden blijft moedigt het volk niet aan. De volstrekt onwettelijke tweetaligheid in opschriften, mededeelingen en berichten aan het publiek welke uitgaat van Vlaamsche steden, aan wier hoofd Vlaamsche leiders staan of stonden, is een daad die treurig en schril afsteekt tegen hun woordengescherm over de eentaligheid. Nog nooit heb ik in hun woorden gevonden dat ze een stadsbestuur als voorbeeld stelden of zich aan feiten hielden die als voorbeeld konden gelden voor het volk. De stad Antwerpen heeft sedert jaren het misselijkste voorbeeld aan gansch Vlaanderen gegeven. Maanden na het aannemen der wet van 28 Juni 1932 heeft men er zorgvuldig de tweetaligheid in eere gehouden ; op het voorbeeld van Antwerpen hebben zich ontelbare Vlaamsche steden en zelfs kleinere gemeenten beroepen om hun tweetaligheid te bestendigen of opnieuw in te voeren. Ten slotte heeft de stad Antwerpen, einde 1932, boven den Franschen tekst harer bekendmakingen «Traduction» gedrukt ; het kenmerk van een dienstbaar volk dat alleen zijn taal niet mag of durft gebruiken. Sedert enkelen tijd is de slaafsche tweetaligheid verminderd, doch op verre na niet uitgeroeid in de stad die men dus ten onrechte de hoofdstad van Vlaanderen heet. Het zou als een vaste regel moeten gelden dat ten minste alle **nieuwe** opschriften die in Vlaanderen worden aangebracht eentalig worden gesteld ; dit zelfs kon men niet bekomen. De Schelde-tunnel met zijn overdadige tweetalige opschriften is een klap in het aangezicht van den Vlaming en het onbeschoftste wetsovertreden in Vlaanderen. Is het een voorbeeld of aanmoediging voor de handelaars die in de nabijheid wonen om hun uithangborden eentalig Nederlandsch te houden ? De leden van den Antwerpschen gemeente- en provincieraad bleven in gebreke ; de argumenten met dewelke de tweetaligheid van de Scheldetunnel werd bepleit in den Antwerpschen provincieraad zijn van zulke belachelijke leegheid dat men zich afvraagt hoe het mogelijk is dat de Raad deze minstens stilzwijgend schijnt aanvaard te hebben. Men heeft er namelijk op gevonden: « de tunnel ligt op een internationale baan en dus... moet de tweetaligheid behouden worden... » Als op alle internationale banen in Vlaanderen de tweetaligheid moet gehuldigd worden, dan zal het uitzicht van Vlaanderen lief worden. Zijn de opschriften op de bruggen te Luik, waarover een internationale baan loopt tweetalig ?

En wat voorziet de bestuurlijke taalwet? De algemeene regel der eentaligheid wordt eng uitgelegd en de tweetaligheid wordt ingevoerd daar waar de wet er niet eens over rept. De leiders zijn in gebreke.

* * *

Het onbehoorlijkste voorbeeld wordt geleverd door de stad Gent, waar de volledigste tweetaligheid werd behouden in alle opschriften, mededeelingen en berichten; men zou er toch kunnen beginnen met de belachelijke vertalingen der straatnamen af te schaffen. Voor de Gentsche en Antwerpsche tram- en autobusmaatschappijen schijnt de wet niet te bestaan ; ongestoord blijft er de tweetaligheid heerschen en wordt ze behouden op het nieuw materiaal. Welke besturen verleenen of verlengden de vergunning ? Ingevolge de zeer onvoorzichtige woorden in de Kamer van Volksvertegenwoordigers door een Vlaamschgezind Kamerlid uitgesproken heeft men de wet zoo trachten uit te leggen dat de steden de tweetaligheid mogen behouden doch er is niets noch in de wet noch in de voorbereidende werken dat de tweetaligheid van vergunde diensten toelaat. Waarom grijpen de besturen die de vergunningen toestaan niet in ? Zij deden en doen de wet niet naleven ; de leiders blijven in gebreke ! de leiders praten over verwezenlijkingen en roepen om steun van het volk. Waarom roepen om steun ? Ze hebben hem gekregen vermits ze gekozen werden, de macht hebben en dus de wet kunnen doen toepassen.

Aleer ze zich het recht aanmatigen nog een beroep te doen op de zakenmenschen, de handelaars en vaklui om met een eentalig Nederlandsch uithangbord het uitzicht van Vlaanderen te veranderen, moeten ze het uitzicht van hun besturen, overheidsbedrijven, en vergunde diensten uitsluitend Nederlandsch maken. Zoo niet zijn die leiders in gebreke.

* * *

Niettegenstaande de wet van 31 Juli 1921 welke de Nederlandsche eentaligheid voorzag voor de inwendige diensten en alle mededeelingen en berichten van de Vlaamsche gemeentebesturen, (tweetaligheid in geval van verzoekschrift door bepaald aantal kiezers) hebben volgende gemeenten welke in Vlaanderen liggen nog eentalig Fransche opgaven gedaan in het boek der postrekeningen voor 1934 : Bunsbeek, Erps-Kwerps, Goedsenhoven, Heks (Limburg), Kersbeek-Miskom, Leopoldsburg, Lovenjoel, Mechelen-Bovelingen, Ottenburg, Overrepen, Paal, Pellenberg, Retie, Sluizen (Limb.), Tienen, Vormezele, en Zichen-Zussen-Bolder. Sedert 1921 duurt die onwettelijkheid, van sankties is en was geen spraak. De betrokken provinciebesturen hebben het sedert 1921 de moeite niet waard geacht in te grijpen alhoewel daar toch wel leiders in zitten die bij verkiezingen den mond vol hadden over vervlaamsching en eerlijke naleving der taalwetten. De leiders bleven in gebreke !

* * *

Dit blad is niet gebonden aan eenige partij ; het zal ongenadig de leiders die in gebreke bleven aan de kaak stellen ; het zal noch groote, noch kleine leiders ontzien ; het zal zoowel het gemeentebestuur van Antwerpen als van Retie, van Aalst als van Zichen-Zussen-Bolder aan den schandpaal spijkeren, niet alleen om de wettenovertreding door eentalig Fransche of tweetalige opgaven in postrekening of telefoonboek doch voor elke inbreuk op den eenigen gezonden stelregel die ieder Vlaming van elke kleur eerlijk en gewetensvol in acht dient te nemen : de volstrekte eentaligheid van Vlaanderen.

Tooneel en Film

TOONEEL TE ANTWERPEN.

Wat de Kon. Ned. Schouwburg ons dit Speeljaar reeds gaf.

In onze wekelijksche kroniek zullen we het tooneel te Antwerpen, en in 't bijzonder de vertooningen van den Kon. Ned. Schouwburg, die terecht geldt als den eersten schouwburg van het Vlaamsche land, bespreken. Daar ons blad voor het eerst verschijnt op het oogenblik dat het tooneeljaar reeds een drietal maanden aan gang is, willen we in deze eerste kroniek een overzicht geven van hetgeen er tot heden werd verricht.

Het tooneeljaar ving aan in een allesbehalve voordeelige stemming. Allerhande factoren werkten samen om alle optimisme te doen wijken. De financieele moeilijkheden, waarmede de directie het vorig seizoen te kampen had, de afnemende belangstelling van het publiek, en ook de verhuizing van het gezelschap naar den gewezen Franschen opera, moesten eenieder die nog belang stelt in het leven van den K.N.S. meer dan gewettigde onrust bezorgen.

We hebben tot heden toe kunnen vaststellen dat het publiek naar den schouwburg komt als het waar krijgt voor zijn geld. We weten het, het is niet altijd gemakkelijk voor een directie den kop koel te houden — er zijn al te veel omstandigheden die ontreddering en vertwijfeling zaaien — maar het komt ons voor dat de directie heel veel bijdragen kan om het publiek te dwingen den schouwburg te bezoeken. Over de delicate kwestie der samenstelling van het gezelschap willen we liefst zwijgen. Maar wat we toch van de directie van den K.N.S. eischen kunnen, is een degelijke voorstudie van het repertorium. Het is niet voldoende dat de directeur een knap tooneelspeler is — zulks is niet eens noodzakelijk — maar hij moet in de eerste plaats iemand wezen, die zich regelmatig op de hoogte houdt der binnen- en buitenlandsche tooneelproductie. Dit laatste schijnt te veel verwaarloosd te worden. Er wordt te veel aan het toeval overgelaten.

Wanneer we het tot heden toe gegeven repertorium overschouwen, dan krijgen we zoo wat den indruk van een « fin de saison » in de plaats van een flink aangepakt seizoen-begin. Eerst kregen we *Mannen in 't wit*, een Amerikaansch drama dat zich in de speciale atmosfeer eener kliniek afspeelt. Als drama was het stuk erg mager. Haast geen psychologische of moreele conflicten hier, niets dan een milieu-schildering, die alleszins knap was, maar toch onvoldoende bleek om een drama, in de ware beteeknis van het woord op te bouwen. Er was geen emotie, wel spanning. En deze spanning kwam niet voort uit de logische verwikkeling van het dramatisch gebeuren, maar wel uit de veraanschouwelijking van een milieu, dat het publiek aantrekt en tevens vrees aanjaagt. Een dergelijk stuk moet gered worden, èn door de regie, die de atmosfeer moet scheppen, én door de spelers, die van den auteur veel te weinig hebben mede gekregen om er dankbaar gebruik van te maken. En het stuk werd gered ! De regie van heer Diels, en de eenheid van het ensemble hebben ons een spectakel bezorgd dat alleszins de moeite waard was om gezien te worden. — Het boulevardstuk *Mademoiselle* van Deval bood al de hoedanigheden en de gebreken van zijn soort. De stielkennis van den schrijver valt onmiddellijk op, maar daarnaast ook zijn oppervlakkigheid. Er zijn in het Fransch repertorium heel wat interessanter werken te vinden, vooral om bij den aanvang van het tooneeljaar te geven. *Merijntje Gyzen*, door M. De Jong uit zijn gelijknamigen roman getrokken, heeft met tooneel feitelijk niets te maken. En toch heeft de directie gelijk gehad dit « stuk » te spelen, vermits het er niet om te doen was den hoofdvertolker van den film *De Witte* op het tooneel te brengen, en aldus de nieuwsgierigheid van het publiek te prikkelen. Spijtig dat er geen beter werk tot dit doel kon gevonden worden. Nu waren vele der toeschouwers voor den schouwburg slechts eendagsvliegen. — Daarna scheen de directie niet meer te weten wat spelen. Twee blijspelen volgden elkander op, *Tuinwijkidylle* en *Samen uit, samen thuis*, en geen van beiden had veel om het lijf. — Dan wilde men in de traditie blijven en een tooneelbewerking van een roman van Dostojewski geven. Enkele jaren geleden werd de opvoering van *De gebroeders Karamazoff* een der hoogtepunten van ons gezelschap. Sedert heeft men ieder jaar beproefd dit succes door een nieuw Dostojewski-stuk te benaderen, maar telkens bleek het, zooniet een mislukking, dan toch ver beneden de verwachtingen. In de *Gebroeders Karamazoff* immers lag een dramatische kern, die door de bewerkers dankbaar gebruikt werd om een tooneelwerk te schrijven, dat in zijn groote lijnen het psychologisch proces van den roman bewaarde. Want, vergeten we 't niet, de groote beteekenis van Dostojewski's romans ligt juist in zijn ongewone, haast bovenmenschelijke zielsuitrafeling, in het episch gedeelte zijner werken vervat. Het is onmogelijk deze onontbeerlijke substantie in de dramatische aanpassing te behouden. Dit was weer opvallend in de bewerking van *De Zachtmoedige*. Evenals in *Schuld en boete* krijgen we hier de filmische versnippering eener actie, die de gang der novelle op den voet volgt. Wij hebben persoonlijk niets tegen een breken met de traditioneele tooneel-techniek, maar dan moet de tafereelen-opvolging de psychologische motieven, die tot de ontknooping leiden, in zijn verschillende fazen aangeven. En zulks was hier geenszins het geval. Naast mooie gedeelten kregen we echt melodramatische brokken — vooral de veel te lang getrokken finale — en het geheel liet een gevoel van onbevrediging na. — De tiende verjaring van Heyermans' overlijden werd herdacht door de opvoering van *Schakels*. Een goede opvoering ditmaal van een knap werk. De dramatische kracht van den tooneel-technicus Heyermans, blijft eenig ! — Vlaamsch werk werd aangekondigd, maar hetgeen beloofd werd, werd... nog niet gegeven. Toch achtte de directie het noodzakelijk geheel onverwachts met het jongste stuk van Ern. W. Schmidt uit te pakken. Waarom, weten we niet... en willen we liefst niet weten. Maar *Speculeeren* bezat niets wat er de opvoering in den K.N.S. van motiveerde. We zwijgen liefst over deze teleurstellende creatie, die de Vlaamsche tooneelschrijvers alleen maar in discrediet brengen kan.

Maar, de herneming van *De comedie van het geluk* door Nic. Evreinoff heeft weer veel goed gemaakt. Over den schrijver en zijn ideeën zullen we 't later in 't bizonder hebben. — *De comedie van het geluk* bevat een mengeling van werkelijkheid en fictie. De wisselwerking dier beide factoren, en het subtiele spel der ideeën, doen onmiddellijk denken aan *Zes personages op zoek naar een schrijver* van Pirandello. Maar de overeenkomst reikt niet verder dan de oppervlakte. Pirandello's drama ontwikkelt zich op een meer intellectueel plan, het is subtieler en dieper. Maar Evreinoff heeft een zending ! Evreinoff is een filanthroop op zijn manier. Er ligt in zijn gedachten en opvattingen heel wat litteratuur, maar toch kan het niet ontkend worden dat zij niet van filozofische waarde ontbloot zijn. Geen ironie, geen wrangheid bij hem. Geluk moet er heerschen. Wij willen hier niet spreken over het hoofdmotief van zijn stuk, dat bestaat in tooneelmenschen bij de ongelukkigen binnen te leiden om deze op te beuren door middel van illuzie (geluksverkoopers zijn er immers reeds vroeger geweest ? En wie kent er niet de filozofie der illuzie ?) Evreinoff nochtans gaat verder, hij heeft zijn idee tot het uiterste uitgewerkt. De oorspronkelijkheid van zijn werk berust op een psychologische waarheid : Het is voldoende in het leven een zekere strooming te brengen en de menschen aan te zetten om die strooming te volgen, want (al is dat geluk ook heel en al hersenschimmig) dan zal de werkelijkheid geen vat meer hebben op den mensch, die alles vervormen zal. Hij leeft niet van leugen en deze steunt hem niet. 't Is de essentie van het leven zelf die veranderd is... Was het Stendhal niet die sprak van een « imagination renversée » ? *De comedie van het geluk* is wel de best geslaagde uitdrukking van Evreinoff's tooneelopvattingen. Zijn Dr. Fregoli is niemand anders dan de schrijver zelf, of ten minste de drager zijner ideeën. Deze kent de smarten zijner omgeving, en hij zal hulp verleenen door middel van het tooneel. De rol van den acteur ligt niet uitsluitend voor het voetlicht, hij moet onder de menschen komen en zijn kunst gebruiken om de ongelukkigen bij te staan. Hij moet de illuzie brengen van het geluk. Het minzieke meisje, dat wegkwijnt door gebrek aan liefde, zal weer opgebeurd worden ; de levensmoeë student zal weer zin krijgen in het leven, allen warmen zich aan een optimisme, dat wellicht hersenschimmig is, maar dat hen toch het leven beter en schooner doet inzien... Dr. Fregoli brengt in hun arm, eentonig bestaan, het koortsachtige, sprookjesachtige spel dat men gewoonlijk alleen op de planken van het tooneel vindt. De toeschouwer verlaat den schouwburg in een roes van geluk : de auteur bracht niet alleen het geluk bij de armen en ongelukkigen, maar ook bij al wie kwam en... zag. Deze fantaizie werd op uitstekende wijze ten tooneele gebracht door regisseur Diels. Het publiek was begeesterd, en dat moet voor de directie een spoorslag wezen om door een intensere studie der buitenlandsche tooneelproductie een repertorium op te stellen en... uit te werken, waaraan het publiek iets heeft.

Er heerscht voor het oogenblik meer een repertorium-crisis in den eigenlijken zin van het woord. En hieraan kan gelukkig verholpen worden...

P. S. Maxim Kröjer.

De week in den Kon. Nederl. Schouwburg te Antwerpen.

Het leven is een amalgaam van ernst en leute, van een lach en een traan. Daarom wellicht hebben, onder den druk van het realisme, de tooneelgenres hun streng afgebakend gebied zien verruimen, hun grenzen zien verplaatsen en dikwijls zien verdwijnen. De comedie, waarin drama en blijspel (niet te verwarren met tragedie en klucht) mekaar kruisen, mekaar neutraliseeren zouden we kunnen zeggen, werd aldus als tooneelgenre geboren. Maar de benaming « comedie » wordt meermaals als redplank gebruikt (en misbruikt) door de auteurs die zelf niet weten welke hun bedoeling was bij het schrijven van hun tooneelwerk. De comedie is een genre op zich-zelf, en niet de resultante van de technische onmacht van den schrijver. DE 3 PROSSNITZERS, de fabrikanten-comedie door A. Friedmann en L. Narz, is zoo wat een bewijs van hetgeen we daareven vooropstelden. In het gegeven, door de auteurs gedramatiseerd, ligt ofwel een drama, ofwel een blijspel Zooals de schrijvers het ons aanboden

is het geen van beiden, en mist het alle dramatische kracht. Oogenschijnlijk is de bedoeling van de schrijvers geweest het conflict op het tooneel te brengen tusschen twee, zelfs drie generaties. Dit conflict teekent zich niet uitsluitend af in de handelsopvattingen van den ouderen en jongeren nijveraar, maar moet tevens rekening houden met de moreele, sociale en zelfs erotische verhoudingen der tegenover mekaar staande geslachten. Hier ligt een kern voor een psychologisch en sociaal drama. Verschillende bijfiguren als Mendl, Hermina en Mary Glogau, zijn geheel als blijspel-typen geconcipieerd. Door een verdere uitborsteling van sommige leutige tafereeltjes zouden de schrijvers er in geslaagd zijn de dramatische kern, waarvan zij zijn uitgegaan, tot een leuk satyrisch blijspel te bewerken. Nu staan we voor een praatstuk, waaraan men te vergeefs een houvast zoekt.

In een paar woorden kunnen we de handeling aldus samenvatten :

De oude Philipp Prossnitzer heeft zich uit de textielzaak teruggetrokken, die nu door zijn zoon Moritz beheerd wordt. Vader en zoon hebben het nooit goed met mekaar kunnen stellen. De vader peroreert wel dat de generatie van zijn zoon nooit iets goed heeft voortgebracht, dat zij niet deugt, maar de wezenlijke oorzaken van het conflict worden door de auteurs niet aangeraakt. We staan voor een feit. Dit zou nog zoo erg niet wezen, indien ten minste de klove tusschen Moritz en diens zoon Otto Prossnitzer dramatisch behandeld werd. Maar ook hier moeten we de feiten aanvaarden. Het stuk begint als de klove voltrokken is. Otto, finantieel gesteund door zijn grootvader, trekt zich uit de zaak van zijn vader terug en wordt diens grootste concurrent. Moritz, om zich te wreken, koopt de fabriek voor electrische drijfkracht aan die aan de fabrieken van den jongen Otto de drijfkracht moeten bezorgen. Moritz heeft nu zijn vader en zijn zoon onder de knie, die nu zijn voorwaarden moeten aanvaarden, vermits hij zich sterk gemaakt heeft door de medewerking van een Amerikaansch concern. Maar wanneer de tijding komt dat het concern failliet is, wordt ook Moritz in den val medegesleurd, vermits hij finantieel meer gedaan heeft dan hij kon of mocht. Op het punt zelfmoord te plegen komt de redding van den ouden Prossnitzer, die beide zaken vereenigt en zelf de leiding op zich nemen zal. Daardoor loopt dan de liefdesgeschiede- is tusschen Otto en een beschermheilige des huizes, Dr. Hertha Becker. Een vierde Prossnitzer, en ditmaal een echte jood, spant met beide partijen naar gelang het voordeel dat er uit te halen is. De meer dan conventioneel geteekende Amerikaansche Mary Glogau, die het concern vertegenwoordigt, plaatst de jonge Otto voor de keuze : een huwelijk met haar of het bankroet. Maar niet één toeschouwer zal noch van haar persoonlijkheid, noch van haar optreden een woord geloofd hebben. Geheel de handeling beperkt zich tot een gepraat over een conflict waarvan we feitelijk niets te zien krijgen, dat uitloopt op de zelfmoordpoging van den tweeden Prossnitzer, die voor iedereen onbegrijpelijk voorkomen moet, omdat men niet inziet dat de zaken zulk een geweldigen loop hebben genomen dat zij iemand tot het uiterste zouden kunnen opjagen. Het conlict wordt verteld, niet gedramatiseerd. De wezenlijke actie gebeurt tusschen de bedrijven of achter de schermen. En op de oogenblikken dat de schrijvers een betrekkelijk dramatisch conflict zouden kunnen bereiken, wordt oogenblikkelijk alles vergald door het optreden van de Amerikaansche miss, die door haar onwaarschijnlijke en conventioneele allures een klucht-atmosfeer schept geheel in strijd met de atmosfeer door de wezenlijke actie geschapen.

Uit het gegeven kon een sterk drama ontstaan zijn.

Of een satyrische klucht.

Nu ontsond er niets anders dan een praatstuk, waarvan het belang uitsluitend gelegen is in de knappe dialogeering.

De regie kon het stuk niet verbeteren. Het was onmogelijk het geheel in een dramatischen toon te spelen (wat moest men dan beginnen met de Amerikaansche miss, b.v. ?) — en er waren te weinig elementen aanwezig die het mogelijk maakten het geheel als een klucht te spelen. Regisseur Gilhuys heeft dan maar best gedaan met het stuk te spelen zooals het geschreven werd. Hij zorgde voor een keurige omkadering. De drie Prossnitzers waren de heeren Gorlé, Van Thillo en Angenot. De heer Gorlé was de gepersonifieerde jovialiteit, Van Thillo de gepersonifieerde koppigheid en Angenot de sympathieke jonge Otto, die in deze rol nogmaals toonde hoe lenig zijn talent wel is. Toch vinden we 't spijtig dat een karakterspeler als heer Angenot hier een jeune premier moet spelen, — wat bewijst dat het meer dan tijd wordt het gezelschap eens grondig te herzien en te verjongen. De vierde Prossnitzer, de echte Jood, was heer Benoy. Zooals deze acteur een Jood uitbeeldt, doet hem niemand na. Maar... het publiek krijgt hem te veel in dergelijke rollen te zien, en ook het beste — als het steeds hetzelfde is, wordt men beu. Mevr. Wassermann was miss Glogau. Zij had maar te typeeren, wat zij prachtig deed. Mevr. Van Camp gaf goed spel te zien als de intellectueele vrouwelijke doktor. Mevr. De Gruyter acteerde op een manier die we sedert lang van haar niet meer gezien hebben. Naast deze hoofdpersonages traden verder op : de dames Koch en Gevers, en de heeren Belloy en Van de Putte.

DE 3 PROSSNITZERS vertoonen nog geen verbetering aan het reeds middelmatig repertorium...

P. S. Maxim Kröjer.

Doorheen de pers.

« Zeker, de positie van den Vlaming is anders geworden in 1934 als in 1929. Hij steunt thans voor zijn rechtseisch op de wet, toen had hij de wet tegen zich. Hij heeft nu macht en is nu verplicht ten aanzien van de Vlaamsche doeleinden deze macht ook te vestigen in de executieve overheid ».

De Standaard.

***

Het komt vreemd voor zich te bevinden in een streek, waar geen Zondag is — op sovjet-bevel afgeschaft als een bijgeloovige inrichting. Inderdaad, hier in de U. S. S. R. zijn er geen namen van dagen meer, omdat zulke dingen van heidenschen oorsprong zijn. « Het is vandaag Donderdag, nietwaar ? » merkte ik op. — « Waarlijk, ja ? » was het antwoord ; « ik weet niet of het wel Donderdag of Dinsdag is, maar het is de 29ste ».

Thuis zit er een bijzondere stemming aan den Zondag vast. Men wordt 's morgens wakker met het zoete bewustzijn van iets anders dan van den gewonen weekdag. Hier is dat gevoel uitgewischt.

De Engelschman die Rusland bezoekt weet dat het Zondag is ; maar deze dag is dezelfde als Vrijdag, Woensdag of Maandag. Ten tijde van den Tsaar was er klokkengelui, en de menigte van vrome Grieksch-orthodoxe kerkgangers samengedrumd in de prachtige, goud-overkoepelde kathedralen, waar de krachtige priesterstemmen weergalmden. Nu niet meer. In Rusland gaat het werk steeds door, tenzij op den 6n, 12n, 18n, 24n of 30n van de maand en dan is het rustdag.

Sunday graphic.

Tijdverdrijf.

Kruiswoordraadsel Nr. 2

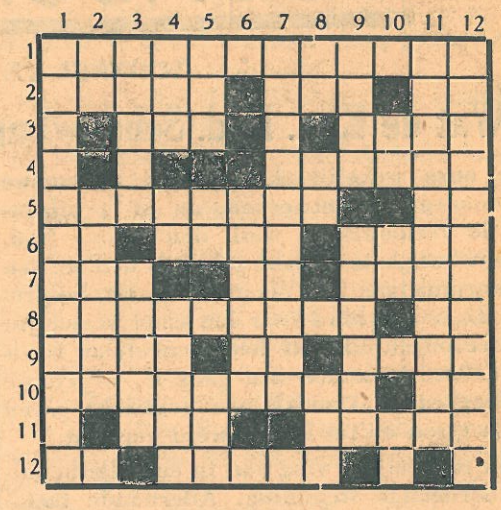

WATERPAS.

1. Vlaamsch schrijver en redenaar, overleden in 1922.

2. Ezelgiraffe — vroeger — de twee eerste letters van een staat der Vereenigde Staten.

3. Klinker — een der zonen van Jakob — klinker — een fransch woord voor « hulp ».

4. Medeklinker — klinker — kleine kam die men in den zak draagt.

5. Ofschoon — Afkorting van nikkel (scheikunde).

6. Afkorting van civiel ingenieur — paard — stad in Oud-Griekenland.

7. Levendig — Latijnsch woord voor « en » — Belgisch Minister.

8. Een der psalmen die door de levieten gezongen werden terwijl ze naar den tempel van Jeruzalem opstapten — afkorting van « ratione officii ».

9. Het oploopen van den vloed in nauwe rivieren — bevestiging — bijna « orakel ».

10. Winkels waar geneesmiddelen worden verkocht — ofschoon.

11. Klinker — nieuw (in zekere wetenschappelijke namen) — adellijk heerenhuis in Friesland.

12. Egyptische zonnegod met sperwerskop — een vrucht — medeklinker — medeklinker.

LOODRECHT.

1. .. is de titel van de leden van den Hoogen Raad (Ned.)

2. Klein kind (volkstaal) — gemeente in Noord-Brabant (Ned.) — klinker.

3. Hooggelegen droog rijstveld (Mal.) — witte mier met vleugels.

4. Grootvader — de Fransche naam van een stof waaraan zeer veel waarde wordt gehecht — persoon die bij de plechtigheid van doopsel of vormsel aanwezig is.

5. Afkorting van een woord dat beteekent : « zie » — een tweeklank — medeklinker — uitroep van verbazing.

6. Klinker — verkleinwoord voor Louisa — medeklinker.

7. Een geweldige taak — klinker.

8. Muzieknoot — voegwoord — medeklinker — inboorling van een republiek in Noord-Europa.

9. Koninkrijk in Azië — Nederlandsch staatsman uit de XVIe eeuw.

10. Klinker — dat ongelukkige eigen.... — bijna « lui » — medeklinker — afkorting van « anno Domini ».

11. Een kunstmeststof.

12. Atheensch veldheer.

Oplossing van Nr. 1

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	A	M	P	H	I	B	R	A	C	H	Y	S
2	A	■	I	E	■	R	A	A	I	■	■	E
3	R	■	C	R	E	O	O	L	S	C	H	■
4	D	R	A	L	E	N	■	B	P	■	■	■
5	W	■	R	E	■	W	■	O	A	S	E	■
6	O	N	D	E	R	A	A	R	D	S	C	H
7	R	E	I	S	■	T	O	G	A	■	H	E
8	M	E	E	T	J	E	■	■	N	■	O	I
9	E	■	■	■	O	R	P	H	E	U	S	■
10	N	E	G	U	S	■	E	E	■	I	■	A
11	■	N	■	I	■	■	E	R	V	E	■	B
12	S	T	O	T	T	E	R	A	A	R	S	■

Drukkerij-Uitgeverij J. Van Mierlo-Proost
Steenweg op Mol, 12, Turnhout